

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН І ПОЛІТИЧНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ

ОСТРИНСЬКА Олександра Вікторівна
(студентка групи МВ-1)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ
ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»)

Допущено до захисту
протокол № _____
від _____
в.о. завідувача кафедри
міжнародних відносин
і політичного менеджменту
д.е.н., доц.
Ірина ГРАБЧУК

Керівник роботи:
PhD Олена Войтюк

(підпис)

Рецензент
к.філос.н., доц.
Оксана ЛИТВИНЧУК

(підпис)

Житомир-2025

АНОТАЦІЯ

Остринська О.В. Культурна дипломатія як ефективний інструмент формування іміджу держави на міжнародній арені. Здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини і геополітична безпека». Державний університет «Житомирська політехніка», 2025.

У першому розділі висвітлено, що культурна дипломатія базується на різних теоретичних підходах (реалізм, лібералізм, конструктивізм). Досліджено її ключові концепції, зокрема «м'яка сила», та розглянуто еволюцію культурної дипломатії в історичному контексті. Обґрунтовано, що культура, яка інтегрована в дипломатію, допомагає досягати політичних цілей держав: утверджувати суверенітет, зменшувати конфлікти, просувати цінності та зміцнювати міжнародну суб'єктність.

У другому розділі проаналізовано механізми впливу культурної дипломатії на імідж держави, зокрема через мистецтво, освіту та мову. Розглянуто успішні кейси, що підтверджують ефективність цих інструментів у формуванні позитивного міжнародного образу. Таким чином, аналіз свідчить про ключову роль культурної дипломатії у просуванні національного іміджу на глобальному рівні.

У третьому розділі досліджено сучасний стан культурної дипломатії України, зокрема її трансформацію під впливом повномасштабної війни та роль у протидії російській дезінформації. Проаналізовано ключові ініціативи, інституційні виклики та потенційні напрями розвитку. Результати аналізу свідчать про те, що культурна дипломатія стала стратегічним інструментом захисту національних інтересів, консолідації міжнародної підтримки та формування об'єктивного образу України у світовому інформаційному просторі.

Ключові слова: міжнародні відносини, Україна, публічна дипломатія, культурна дипломатія, м'яка сила, імідж держави.

SUMMARY

Ostrynska O.V. Cultural diplomacy as an effective tool for shaping the image of the state in the international arena. Bachelor's degree student of speciality 291 'International Relations, Public Communications and Regional Studies' of the educational and professional programme 'International Relations and Geopolitical Security'. Zhytomyr Polytechnic State University, 2025.

The first section highlights that cultural diplomacy is based on different theoretical approaches (realism, liberalism, constructivism). Its key concepts, including soft power, are explored, and the evolution of cultural diplomacy in the historical context is considered. It is proved that culture, which is integrated into diplomacy, helps to achieve the political goals of states: to assert sovereignty, reduce conflicts, promote values and strengthen international subjectivity.

The second section analyses the mechanisms of cultural diplomacy's influence on the image of the state, in particular through art, education and language. Successful cases are considered, which confirm the effectiveness of these tools in shaping a positive international image. Thus, the analysis demonstrates the key role of cultural diplomacy in promoting the national image on a global scale.

The third section examines the current state of Ukraine's cultural diplomacy, including its transformation under the influence of a full-scale war and its role in countering Russian disinformation. Key initiatives, institutional challenges and potential areas of development are analysed. The results of the analysis show that cultural diplomacy has become a strategic tool for protecting national interests, consolidating international support and shaping an objective image of Ukraine in the global information space.

Keywords: international relations, Ukraine, public diplomacy, cultural diplomacy, soft power, state image.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	
1.1 Провідні концепції осмислення культурної дипломатії	7
1.2 Історичний контекст розвитку культурної дипломатії.....	15
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ	
2.1 Механізми впливу культурної дипломатії на імідж держави.....	24
2.2 Глобальні досягнення у галузі культурної дипломатії.....	33
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	
3.1 Культурна дипломатія України на тлі російсько-української війни.....	41
3.2 Успішні кейси культурної дипломатії України.....	51
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі культурна дипломатія виступає важливим інструментом формування іміджу держави на міжнародній арені. Вона охоплює різноманітні аспекти культурного обміну, включаючи мистецтво, науку та освіту, сприяючи підвищенню престижу країни у глобальному контексті. В умовах глобалізації культурна дипломатія стає не лише засобом налагодження міжнародних зв'язків, але й формування позитивного сприйняття держави серед іноземної аудиторії. Важливість дослідження зумовлена необхідністю глибшого розуміння ролі культурної дипломатії в умовах сучасних міжнародних відносин. Культурні ініціативи можуть стати ефективним засобом для вирішення конфліктів, формування громадської думки та зміцнення міждержавних зв'язків. Зокрема, вони сприяють розвитку взаєморозуміння та співпраці між країнами, що є особливо важливим у контексті сучасних викликів.

Мета даної роботи висвітлити вплив культурної дипломатії на формування іміджу країн. Для реалізації мети поставлено такі **завдання**:

- здійснити аналіз ключових теорій визначення «культурна дипломатія»;
- визначити основні історичні події що вплинули на сучасні практики культурної дипломатії;
- дослідити механізми впливу культурної дипломатії для іміджу держави на прикладах їхнього застосування у різних країнах;
- проаналізувати глобальні досягнення в сфері культурної дипломатії;
- з'ясувати основні виклики та можливості для сучасної культурної дипломатії України під час російсько-української війни;
- визначити вплив найефективніших кейсів української культурної дипломатії на міжнародний імідж України.

Об'єктом дослідження є культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики.

Предметом дослідження є механізми, що використовуються для реалізації культурної дипломатії, а також їхній вплив на імідж держави.

Методи дослідження. У роботі застосовано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз, синтез, кейс стаді, узагальнення та історико-хронологічний метод, що дозволило детально розглянути теоретичні основи культурної дипломатії, роль культурної дипломатії у формуванні іміджу держави та сучасний стан української культурної дипломатії.

Проблематика впливу культурної дипломатії була предметом дослідження багатьох зарубіжних науковців. Так, Дж. Най [81] акцентує на концепції «м'якої сили» та її впливі на культурну дипломатію. Р. Кеохейн [72] досліджує неолібералізм і міжнародну співпрацю, підкреслюючи важливість взаємозалежності держав. Г. Моргентау [77], представник реалізму, досліджує мотивації держав з точки зору влади. К. Волтц [91] уточнює роль мотиваційних чинників у неореалізмі. Серед українських науковців, І. Матяш [10] аналізує історичні аспекти культурної дипломатії, а М.В. Поплавська [23] вивчає трансформацію цієї сфери. В.В. Драч [6] розглядає культурну дипломатію в умовах глобалізації. Дослідження М. Шкурко [40], Н. Грінчевої [65] та А. Кудіної [9], аналізують культурну дипломатію в умовах війни, демонструючи, як зовнішні обставини змінюють мотиваційні стратегії.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження оприлюднено на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів XXI століття» (м. Житомир, 12-13 грудня 2024 року) за темою «Вплив культурної дипломатії на геополітику країн», Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Держава XXI століття: погляд молоді» (присвяченій Дню науки) (м. Житомир, 20 травня 2025 року) за темою «Вплив культурної дипломатії на формування іміджу країн».

Структура та обсяг роботи зумовлені метою та завданнями дослідження. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і також списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 69 сторінок. Список використаних літературних джерел налічує 93 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Провідні концепції осмислення культурної дипломатії

Існують різні підходи до визначення культурної дипломатії пов'язані з тим, що поняття культури є дуже широким і багатогранним. Кожна країна має свої унікальні традиції, звичаї та особливості світогляду, що природньо впливає на розуміння культурного впливу у міжнародних відносинах.

Наприклад, В. Клименко досліджуючи цю тему в своїй статті стверджувала, що це переважно про мистецтво та обміни [8], а от Н. Шевченко в своїй праці вказувала як про інструмент просування національних інтересів [39]. Такі відмінності пояснюються не лише історичним досвідом країн, а й тим, як саме вони бачать роль культури у зовнішній політиці.

Тому неузгодженість у визначеннях – це не недолік, а відображення різноманітності культурного простору, в якому ми існуємо. У цьому контексті культурна дипломатія залишається гнучким явищем, здатним адаптуватися до особливостей різних країн та регіонів. Аналізуючи матеріали підручника «Особистість у просторі культури» О.В. Овчарук можна зазначити, що у сучасному світі культура слугує чітким індикатором того, як люди взаємодіють [20, с. 46]. Процеси глобалізації прискорюють обмін ідеями та поглядами і різні точки зору швидко набувають популярності, часто перебуваючи у вільному доступі для всіх.

У контексті сучасних глобалізаційних тенденцій особливого значення набуває аналіз взаємозв'язку між культурними трансформаціями та динамікою дипломатичних практик. Дослідження М.В. Макарової демонструє, що динаміка глобалізаційних процесів суттєво впливає на трансформацію культурних практик, що, у свою чергу, вимагає переосмислення традиційних підходів до культурної дипломатії [13]. Ця еволюція призвела до її перетворення на багатофункціональний інструмент зовнішньої політики, здатного ефективно

поєднувати завдання збереження національної ідентичності з розвитком міжкультурного діалогу.

У сучасних умовах культурний обмін став ключовим механізмом для подолання глобальних викликів та зміцнення міжнародної співпраці. Це вже не просто обмін мистецтвом чи традиціями, а стратегічний інструмент формування нового світового порядку, де взаєморозуміння і повага до різноманіття стають основою стабільності.

Г.І. Паніна досліджуючи цю тему вказувала, що культурна дипломатія має різні назви у різних країнах, що відображає їхній унікальний підхід [22, с. 76]. У Франції використовують терміни «дипломатія культурна» (*diplomatie culturelle*) та «зовнішня культурна діяльність» (*action culturelle extérieure*) - це показує їхній офіційний, державний підхід до культурного впливу. Англія та Америка частіше говорять про «культурну (*cultural*) чи «публічну» (*public*) дипломатію. Китай же називає це «народною дипломатією» (人民外交), роблячи акцент на звичайних людях та соціальних зв'язках.

Різноманіття термінологічних підходів не змінює базової сутності культурної дипломатії як гібридного механізму, що інтегрує політичні цілі держав з завданнями міжкультурної комунікації. Така симбіотична природа робить її незамінним інструментом у глобалізованому світі.

Говорячи про культурну дипломатію як про термін, не можна дати йому тільки одне визначення, але відомо хто першим ввів його в науковий обіг. Якщо стверджувати точніше то в у 1930-х рр. ним був американський дослідник Ф. Баргхорн (F. Barghoorn). В своїй роботі він визначав культурну дипломатію як «маніпуляцію культурними кадрами і матеріалами в цілях пропаганди» [46, с. 10-11].

М.В. Поплавська в своїй праці по трансформації дефініції культурної дипломатії зазначала, що сучасні вітчизняні дослідники визначають культурну дипломатію як: «вид дипломатії, що містить обмін ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектам культури або ідентичності» [23, с. 32].

Культурна дипломатія широко розглядається як стратегічний механізм реалізації державних інтересів через використання національного культурного потенціалу. Як зазначають В.М. Ємельянов та В.В. Драч в своїх дослідженнях, вона охоплює різноманітні сфери - від музики та образотворчого мистецтва до літератури, театральної діяльності, кінематографу та освітніх програм [6; 7].

Основним завданням культурної дипломатії є сприяння зміцненню міжнародних відносин через культурний обмін та співпрацю. Вона формує позитивний імідж держави за кордоном, підтримує взаєморозуміння та повагу між країнами через культурні програми, просуває національні цінності і культуру на міжнародній арені, сприяє економічному розвитку через культурні ініціативи та партнерства, а також допомагає розв'язувати конфлікти і сприяти миру через культурний діалог. Культурна дипломатія таким чином є вагомим інструментом для зміцнення зв'язків між народами та покращення глобального співробітництва.

Розглянемо поняття з точки зору різних підходів. Представники неореалізму К. Волтц (K. Waltz) та реалізму Г. Моргентау (H. Morgenthau) в своїх дослідженнях на цю тему зокрема стверджують, що це явище надто абстрактне, щоб справляти прямий вплив на владу та статус країни в міжнародній системі. На думку дослідника Г.Моргентау (H.Morgenthau), «в найширшому розумінні» суть дипломатії полягає в тому, що вона повинна формулювати свої цілі, враховуючи ту силу, яка реально або потенційно є в її розпорядженні для їх досягнення. Крім того, дипломатія має аналізувати цілі інших країн та ту силу, що може бути використана для їх реалізації. Вона також повинна визначити, в якій мірі ці різні цілі взаємопов'язані, і застосовувати відповідні засоби для їх досягнення [77, с. 173]. Отже, Г. Моргентау як стало зрозуміло вище не був згоден з тим, що дипломатія є ключовою ланкою в міжнародних відносинах. Зрозумілий інтерес нації зазвичай розглядається через призму виживання, сили, відносних можливостей і престижу держави.

Згідно з реалістичною теорією, яку він описав у фундаментальній праці «Політика між націями» (Politics Among Nations) основними учасниками

міжнародних відносин є держави, які намагаються просувати свої інтереси [77]. Вони можуть досягати успіху лише за умови наявності достатньої сили.

Головне завдання будь-якої держави – забезпечити свою безпеку, що гарантує її суверенітет. В рамках реалізму, влада країни ґрунтується на матеріальних факторах, таких як військова потужність, природні ресурси і чисельність населення. Тому культурна дипломатія, хоча й важлива, зазвичай не є основним предметом інтересу для дослідників-реалістів, які більше зосереджені на конкретних аспектах сили та впливу.

Неореалізм з декількох причин також не бере до уваги культурну дипломатію. Прихильники напрямку використовують аналіз як основний інструмент для вивчення міжнародної політики. К. Волтц говорив, що властивості окремих держав не мають значного впливу на структуру міжнародної системи, через це дана теорія не завжди передбачає необхідність існування зовнішньої політики [91, с. 54].

Аналізуючи усе вище сказане можна стверджувати, що це є основною причиною чому неореалісти не вважають важливим аналізування впливових осіб і їх взаємодії, зокрема зовнішньої політики та дипломатії. Вони схильні до того, що анархія та розподіл матеріальних ресурсів визначають структуру міжнародної політики, тому не враховують взаємний вплив учасників міжнародних відносин, який проявляється через певні культурні цінності. Більш ґрунтовне порівняння наукових поглядів цих вчених представлено в таблиці (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

**Різниця бачення поняття «культурна дипломатія» у представників
реалізму та неореалізму**

<i>Критерій</i>	<i>Реалізм (Г. Морґентау)</i>	<i>Неореалізм (К. Волтц)</i>
Природа культурної дипломатії	Інструмент боротьби за владу та вплив	Фактор підтримки системного балансу
Основна функція	Збільшення національної могутності	Компенсація структурних асиметрій

Продовження табл. 1.1

<i>Критерій</i>	<i>Реалізм (Г. Моргентгау)</i>	<i>Неореалізм (К. Волти)</i>
Роль держави	Активний суб'єкт, що формує культурну політику	Елемент системи, поведінка якого детермінована анархією
Вплив міжнародної системи	Вторинний фактор	Визначальний чинник
Ставлення до культурних цінностей	Засіб ідеологічного впливу	Нейтральний ресурс у стратегії виживання

Джерело: складено за [77; 91]

З точки зору дослідників лібералізму Джозефа Ная (Joseph Nye) та неолібералізму Роберта Кеохейна (Robert Keohane) розглядаються теоретичні основи культурної дипломатії. Вони підкреслюють в своїх дослідженнях, що суб'єкти можуть взаємодіяти і впливати один на одного через транснаціональні відносини, що включають взаємодію людей, груп і організацій з різних країн.

Зокрема Дж. Най (J. Nye) розглядає культурну дипломатію в своїх працях за основу для сприяння міжнародному співробітництву та зміцнення відносин між країнами. Аналізуючи його праці можна виділити ключові аспекти, які впливають з наступного:

- Взаємозалежність. В «Влада і взаємозалежність» (Power and Interdependence) Най підкреслює, що культурні та економічні зв'язки зменшують ймовірність конфліктів, що підтверджується його цитатою: «Культурний обмін зменшує стереотипи і створює основу для довіри» [79, с. 76]. Культурна дипломатія допомагає зміцнити ці зв'язки, оскільки обмін культурними цінностями та ідеями може зменшити напругу і сприяти стабільності.

- М'яка сила. Лібералізм вводить концепцію «м'якої сили», яку вперше запропонував Джозеф Най. У «М'яка сила» (Soft Power) він описує, як культура й освіта стають альтернативами жорстким методам впливу, наводячи приклади програм обміну [81]. Це може включати популяризацію мистецтва, освіти, технологій та наукових досягнень.

- Діалог і співпраця. Ліберальна теорія наголошує на необхідності співпраці та культурного обміну для розв'язання конфліктів. У «Майбутнє влади» (The

Future of Power) Най підкреслює роль діалогу в епоху цифрових технологій [83]. Культурна дипломатія створює платформи для обговорення важливих питань, що можуть допомогти в подоланні непорозумінь і сприяти мирному співіснуванню.

- Підтримка прав людини .Культурна дипломатія також може слугувати засобом для просування прав людини та демократичних цінностей. У «М'яка сила» (Soft Power) Най згадує, що популяризація демократичних цінностей через культуру може бути ефективнішою, ніж санкції [81]. Лібералісти вважають, що популяризація цих цінностей на міжнародній арені може допомогти покращити ситуацію з правами людини в різних країнах.

- Різноманітність акторів. Лібералізм визнає, що в міжнародних відносинах беруть участь не лише держави, а й недержавні актори. У «Переваги м'якої сили» (The Benefits of Soft Power) аналізується вплив неурядових організацій, митців і корпорацій на міжкультурний діалог[82]. Вони можуть відігравати важливу роль у культурній дипломатії, сприяючи розвитку міжкультурного діалогу та співпраці.

- Глобальні виклики. Культурна дипломатія також розглядається як засіб для адресування глобальних викликів, таких як зміна клімату, тероризм та бідність. У «Влада в глобальну інформаційну епоху» (Power in the Global Information Age) Най пов'язує культурну дипломатію з вирішенням проблем клімату, тероризму через спільні цінності [78]. Співпраця між країнами через культурні програми може сприяти спільному вирішенню цих проблем.

Таким чином, лібералізм бачить культурну дипломатію як ключовий елемент для розвитку позитивних міжнародних відносин, який сприяє взаєморозумінню, мирному співіснуванню та спільному вирішенню глобальних викликів.

Неоліберальний підхід є важливим для розуміння культурної дипломатії, оскільки він враховує складну природу міжнародного середовища. Цей підхід з'єднує культурну дипломатію з інтересами як міжурядових організацій, так і

національних держав, підкреслюючи, що в цій сфері беруть участь різні актори, які прагнуть досягнути своїх цілей.

У своїх працях, зокрема у фундаментальній роботі «Після гегемонії: співпраця та розбрат у світовій політичній економії» (After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy). Роберт Кеохейн розвиває думку, що культурна дипломатія функціонує як механізм зниження транзакційних витрат у міжнародній співпраці. Він аргументує, що інституціоналізовані культурні обміни – від мистецьких програм до академічних ініціатив – створюють структуровані рамки взаємодії, які спрощують переговори та узгодження позицій [72, с. 89].

У спільній праці з вже згаданим вище Джозефом Наєм «Влада і взаємозалежність» (Power and Interdependence) Кеохейн доводить, що культурна дипломатія виконує функцію соціального «клею», поступово формуючи довіру між країнами через повторювані контакти [79]. Наприклад, довгострокові освітні обміни зменшують інформаційну асиметрію та ризики конфлікту

Ключовою є його теза про нормотворчий потенціал культурної дипломатії. У статті «Міжнародні інституції: два підходи» (International Institutions: Two Approaches) Кеохейн пояснює, як спільні культурні проекти сприяють виробленню спільних стандартів поведінки, які з часом інституціоналізуються у міжнародному праві [73, р. 386]. Ці ідеї знайшли практичне підтвердження у дослідженнях впливу європейських культурних програм на згуртування ЄС.

Окрім вище сказаного він наголошує на важливості міжкультурного діалогу та співпраці, адже країни можуть використовувати свою культуру для зміцнення відносин і впливу на інших. Таким чином, неоліберальний підхід допомагає краще зрозуміти, як культурні цінності можуть стати інструментом у глобальному контексті, сприяючи миру і стабільності.

Не можна не виділити ще один підхід розуміння культурної дипломатії з точки зору конструктивізму. Олександр Вендт (Alexander Wendt) у праці «Соціальна теорія міжнародної політики» (Social Theory of International Politics) пропонує конструктивістський погляд на культурну дипломатію як механізм

формування спільних ідентичностей між державами. На відміну від традиційних теорій, він акцентує, що ефективність культурного обміну визначається не матеріальними факторами, а спільними суб'єктивними нормами та знаннями, які виникають у процесі комунікації [92, с. 139].

Вендт зазначає, що тривалі культурні обміни здатні трансформувати уявлення держав одна про одну – від образу «ворога» до сприйняття як «партнера». Основна теза полягає в тому, що культурна дипломатія не лише репрезентує наявні ідентичності, але й відіграє активну роль у формуванні нових форматів міждержавної взаємодії. У межах конструктивістського підходу вона розглядається як важливий елемент символічного представлення суспільства, що впливає на сприйняття країни з боку зовнішньої аудиторії.

В області міжнародних відносин деякі фахівці вважають культурну та публічну дипломатію синонімами, оскільки публічна дипломатія формує громадську думку про зовнішню політику інших країн через відкритий діалог між неурядовими організаціями та окремими особами. Проте більшість дослідників вважають культурну дипломатію складовою публічної дипломатії або ж розрізняють ці поняття. Відсутність єдиного визначення зумовлена тим, що дедалі більше членів суспільства залучаються до міжкультурного обміну, який швидко еволюціонує.

І. Матяш зазначала, що різні визначення «культурної дипломатії» з'явилися через її стрімкий розвиток. Тепер у міжкультурному діалозі беруть участь не лише держави, а й міста, громади, митці та цифрові платформи. Кожен новий учасник вносить свої підходи, тому й визначень стає більше [10, с. 10]. Сьогодні, незалежно від того, як її називають, культурна дипломатія залишається потужним інструментом. Вона допомагає країнам не тільки показувати себе у світі, але й будувати міцні, довготривалі зв'язки з іншими державами через культуру, мистецтво та спільне розуміння.

Культурна дипломатія, як термін, охоплює широкий спектр значень і підходів, що відображають її еволюцію від 1930-х р. до початку 2020-х. Спочатку визначена Баргхорном як «маніпуляція культурними матеріалами в

пропагандистських цілях» [46, с. 10-11], сьогодні вона розглядається як важливий інструмент, що сприяє міжнародним відносинам через обмін ідеями, цінностями та традиціями.

У сучасному контексті культурна дипломатія підкреслює значення м'якої сили, дозволяючи країнам впливати на інші нації не лише через економічні або військові засоби, але й через привабливість своєї культури. Це формує позитивний імідж держави за кордоном, сприяє взаєморозумінню та зменшує напругу між народами.

Дослідники згадані вище також зазначають, що культурна дипломатія є динамічною і багатогранною, оскільки її зміст залежить від конкретних культурних, політичних і соціальних контекстів. Вона включає в себе як урядові ініціативи, так і діяльність недержавних акторів, які активно впливають на міжнародні відносини.

Таким чином, термін «культурна дипломатія» не має єдиного визначення, оскільки його значення змінюється в залежності від розвитку світової спільноти, технологічних інновацій та глобальних викликів. Вона залишається важливим аспектом зовнішньої політики, що потребує постійного переосмислення у світлі змінюваних умов і нових реалій міжнародних відносин.

1.2 Історичний контекст розвитку культурної дипломатії

Культурна дипломатія стала важливим інструментом у міжнародних відносинах, що дозволяє країнам використовувати свої культурні ресурси для досягнення зовнішньополітичних цілей. Вона охоплює широкий спектр активностей, включаючи обміни ідеями, цінностями та традиціями, що сприяють зміцненню відносин між державами.

Історичний розвиток культурної дипломатії пройшов низку ключових етапів, кожен з яких характеризувався унікальними рисами, методами та учасниками. Щоб наочно проілюструвати цю еволюцію, нижче подано короткий систематизований огляд історичних подій (табл. 1.2), які вплинули на

формування сучасних підходів до міжкультурного впливу, що будуть описані більш детально далі в тексті.

Таблиця 1.2

Історичні події, що вплинули на розвиток культурної дипломатії

<i>Період</i>	<i>Характерні риси</i>	<i>Ключові події, приклади</i>	<i>Основні актори</i>
До 19 ст.	Неформальні культурні обміни	Торгові шляхи, мандрівники, митці	Купці, місіонери, митці
19 ст.	Інституалізація культурного впливу	Створення мережі культурних інститутів (Франція, Італія)	Європейські держави
1920-1940 рр.	Використання нових медіа	Радіомовлення іноземними мовами	США, СРСР, Велика Британія
1947-1989 рр.	Ідеологічне протистояння (Холодна війна)	Культурні програми як «м'яка сила»	США проти СРСР, НАТО проти Варшавського договору
1950-1990 рр.	Державні програми після деколонізації	КАРІФЕСТА (CARIFESTA), концепція «культура-мир» (Сенегал)	Країни Африки, Латинської Америки
2000-2020 рр.	Академізація та цифровізація	Зростання наукових публікацій, онлайн-платформи	Міжнародні організації ЮНЕСКО (UNESCO), університети
Після 2020 р.	Глобальні виклики	Пандемія, міграційні кризи, віртуальні музеї	Держави, громадські організації, цифрові платформи

Джерело: складено за [42; 57; 65; 71; 89; 93]

Історичний контекст розвитку культурної дипломатії показує, як змінювались її визначення та функції у відповідь на глобальні політичні та соціальні трансформації.

У сучасному глобалізованому світі, де політичні альянси формуються не лише через економічні угоди чи військові союзи, але й через спільні культурні коди, особливого значення набуває феномен, що стоїть на межі мистецтва, історії та міжнародних відносин. Його корені сягають глибоко в минуле, коли ще не існувало офіційних термінів для позначення цих процесів, але вже формувалися їхні механізми.

Деякі дослідники вбачають його прообрази в діяльності середньовічних мандрівників, чиї щоденники ставали першими «культурними маніфестами», а торгові шляхи – незримими мостами між цивілізаціями. Девід Абулафія (David Abulafia) у своїй праці «Велике море: людська історія Середземномор'я» (The Great Sea: A Human History of the Mediterranean) вказував, що середньовічні купці та мандрівники виконували роль неформальних культурних посередників [42, с. 256]. Інші ж акцентують на більш системних проявах, що виникли разом із становленням сучасних держав, коли обмін художніми творами чи науковими знаннями почав набувати риси свідомої політики.

Форми культурної дипломатії існують протягом століть, а першими «культурними дипломатами» можна також назвати дослідників, мандрівників, торговців, вчителів та митців.

Документи зі списку ЮНЕСКО (UNESCO) «Пам'ять світу» (Memory world) демонструють офіційні обміни між Кореєю та Японією з 17 по 19 ст., що свідчить про розвиток культурних зв'язків у рамках сучасних держав [89].

Багато європейських країн використовували ці обміни як символ гордості та ввічливості, а також для укладення політичних альянсів. Акіра Іріє (Akira Iriye) в своїй праці «Культурний інтернаціоналізм і світовий порядок» (Cultural Internationalism and World Order) описує перехід від «аристократичної» дипломатії до систематичних культурних стратегій у 19-20 ст.. Наприкінці 19 ст.

Франція та Італія розпочали створення мережі інституцій для популяризації своїх культур і мов за кордоном [71].

Деякі держави, зокрема Бразилія, ще у 1920-х роках розпочали процес картографування культурних зв'язків з метою покращення свого міжнародного іміджу в регіонах Північної Америки, Європи та Латинської Америки, прагнучи водночас підкреслити історичну спадщину, пов'язану з африканськими коренями на південь від Сахари [57].

Це стало ознакою стратегій, що мали як зовнішні так і внутрішні цілі. Крім того 1920-ті роки внесли зміни в культурну дипломатію, оскільки радіопередачі іноземними мовами почали використовуватися для розповсюдження культурних повідомлень серед іноземних громад. У праці «Історія міжнародного мовлення» (History of International Broadcasting) Джеймс Вуд (James Wood) докладно аналізує революційний вплив радіо на культурну дипломатію в міжвоєнний період [93]. Протягом історії культура іноді використовувалася як інструмент у геополітичній боротьбі та конкуренції між країнами.

Ці історичні паралелі наводять на думку про те, що певні форми міжкультурного впливу не просто супроводжували людську цивілізацію, але й часто випереджали офіційні дипломатичні практики. Особливо цікавими у цьому контексті є артефакти, які пережили своїх творців – від стародавніх рукописів до архівів міждержавних угод, – що нині розповідають нам про тонкі механізми взаємопроникнення культур.

Від часу появи терміна у 1930-х роках і до сьогодення культурна дипломатія зазнала низки етапів еволюції, поступово адаптуючись до змін глобального контексту, нових викликів та доступних можливостей.

Дослідник Т. Сов (T. Sow) вказує, що холодна війна стала ключовим моментом у становленні культурної дипломатії, змусивши США усвідомити важливість «психологічної боротьби та її ролі у формуванні суспільної свідомості» [84, с. 15]. Цей період історичного протистояння перетворив культурний вплив на стратегічний інструмент міжнародних відносин, коли ідеологічна конфронтація вийшла далеко за рамки традиційної дипломатії.

М.В. Поплавська зазначала, що повоєнна епоха починаючи з 1950-х р. ознаменувала трансформаційний період у культурній дипломатії, коли держави дедалі більше усвідомлювали її стратегічну цінність [23, с. 32]. Уряди систематично розширювали свою культурну діяльність за кордоном, а міжнародні організації, такі як ООН та ЮНЕСКО, закріплювали культурні програми в своїх рамках. Ці події відбувалися на тлі напруженості часів холодної війни, коли культурний обмін слугував як інструментом мирного співробітництва, так і витонченим засобом геополітичного впливу.

Цей інституційний імпульс відкрив нові канали глобальної взаємодії, сприяючи активному транскордонному руху митців, інтелектуалів та культурних продуктів. Ініційовані як офіційні державні програми, ці процеси з часом трансформувалися у більш органічні транснаціональні мережі, які уряди навчилися ефективно використовувати. Культурний компонент дедалі глибше інтегрується у традиційну дипломатичну практику, забезпечуючи державам витончені інструменти для розширення впливу, налагодження міжнародних зв'язків і просування власних інтересів на глобальній арені.

Ця історична перспектива дозволяє зрозуміти, чому в 20 ст., коли світ став свідком стрімкого розвитку комунікаційних технологій, дані процеси набули нового вигляду.

Останніми роками культурна дипломатія посідає дедалі важливіше місце у системі міжнародних відносин. Якщо раніше вона розглядалася переважно як допоміжний елемент зовнішньої політики, то нині набула статусу самостійного напрямку наукового дослідження.

Н. Грінчева, аналізуючи хронологію досліджень в наукометричній базі даних Scopus з культурної дипломатії, зазначає, що 70% публікацій з'явилися за останні 12 років (пік у 2019–2021 рр.: 200 робіт у 2019–2020 та 222 у 2021). Близько половини досліджень ґрунтуються на історичних кейсах (включаючи 6–7 ст.) [65]. Це свідчить про стрімкий розвиток та становлення культурної дипломатії як самостійної дисципліни.

Останнє десятиліття відзначається інтенсивним концептуальним оформленням культурної дипломатії, що проявляється як у зростанні кількості наукових публікацій, так і в розширенні методологічного інструментарію досліджень. У новітній період дослідницький інтерес до цієї тематики значно активізувався: науковці все частіше звертаються не лише до аналізу сучасних практик, а й до вивчення історичних прикладів з метою глибшого розуміння механізмів культурного впливу.

Культурна дипломатія більше не розглядається як другорядний аспект зовнішньої політики, а утверджується як самостійний науковий напрям. Зростає кількість профільних досліджень, навчальних курсів і фахівців, що свідчить про її актуальність та системне включення у сферу міжнародних студій.

З метою дослідження динаміки наукової уваги до основних публікацій, які пов'язані з культурною дипломатією (за період 2023 р. 2024 рр.), у квітні 2025 р. авторкою за допомогою спеціалізованої пошукової системи Google Академія (Google Scholar) було проаналізовано статті (українською мовою), які включають такі ключові фрази:

- м'яка сила [URL: <https://surl.lu/toihoj>];
- культурна дипломатія [URL: <https://surl.li/iarqkk>];
- культурні відносини [URL: <https://surl.li/qwnwhm>];
- дипломатична привабливість [URL: <https://surl.li/grwzrt>];
- публічна дипломатія [URL: <https://surl.li/llwopf>];
- неозброєна сила [URL: <https://surl.lu/ngswgb>];
- сила переконання [URL: <https://surl.li/dbxvgz>].

Для кожної фрази було зафіксовано кількість релевантних публікацій у досліджуваний період. Отримані дані візуалізовано у вигляді діаграми (рис 1.1).

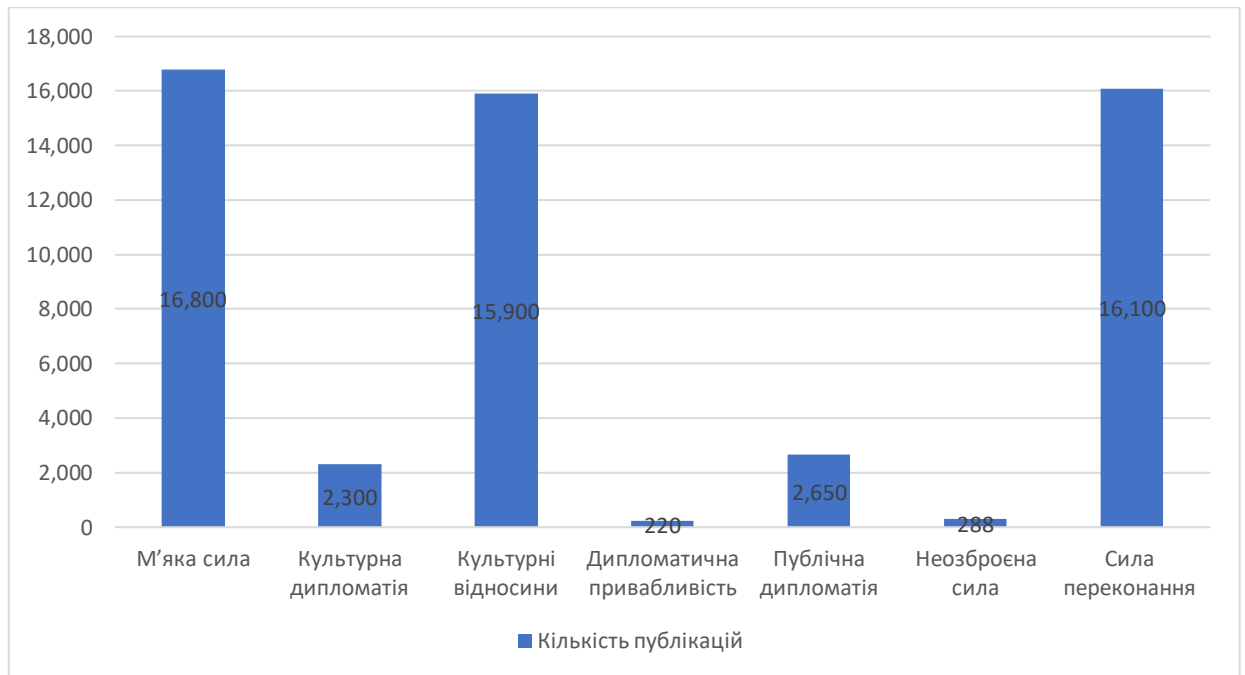

Рис. 1.1. Діаграма кількості наукових публікацій українською мовою у Google Scholar за 2023–2024 рр. за ключовими словами: м'яка сила, культурна дипломатія, культурні відносини, дипломатична привабливість, публічна дипломатія, незброєна сила, сила переконання.

Найбільша кількість публікацій зафіксована за ключовими словами «м'яка сила», «культурні відносини» та «сила переконання», що вказує на актуальність теми в українському академічному просторі. Менш вживаними залишаються терміни «неозброєна сила» та «дипломатична привабливість», що може свідчити про необхідність ширшого концептуального впровадження цих понять у науковий обіг.

З середини 20 ст. спостерігається значне посилення уваги до впливу державної політики на поширення культурних елементів у міжнародному просторі. Питання національної ідентичності, політичних амбіцій та зовнішнього культурного впливу стали невід'ємною частиною дискусій про культурну дипломатію.

На фоні цього дослідники ще більше зосереджують свою увагу на цій темі. Добре видно це і з графіку Н. Грінчевої, де врахований географічний розподіл досліджень культурної дипломатії за країною приналежності авторів. (рис. 1.2.)

Geographic distribution of cultural diplomacy scholarship by the country of authors' affiliation.
This visualization uses choropleth mapping to indicate the total number of publications produced by authors, affiliated with academic institutions from this country.

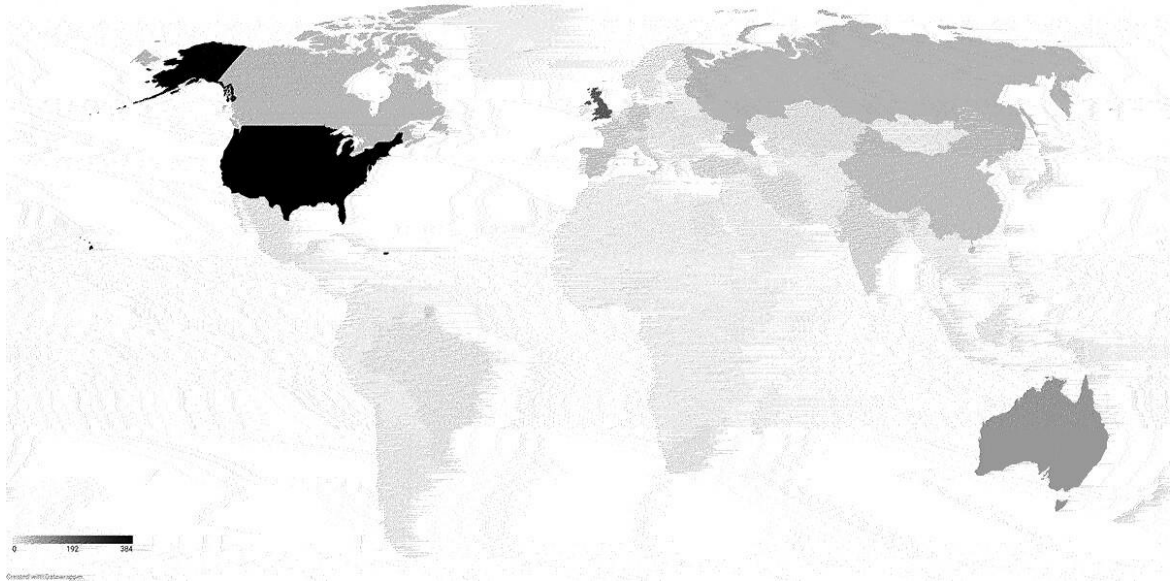

Рис. 1.2. Графік географічного розподілу досліджень культурної дипломатії за країною приналежності авторів [65].

Вплив міжнародних організацій на діяльність, функціонування та розвиток держав завжди був неоціненним. Сьогодні вчені підкреслюють, що ЮНЕСКО фактично сформувала сучасне розуміння багатогранної культурної дипломатії [61, с. 48]. Ця організація встановила ключові принципи, які часто стають основою для державних стратегій у цій сфері.

Останні п'ять років цю сферу ще більше активізували пандемія, міграція війни та технології. Соцмережі, стрімінг та онлайн-музеї створили нові можливості для міжкультурного діалогу, але й нові виклики.

За даними ЮНЕСКО (UNESCO) та інших міжнародних організацій, культурна дипломатія набуває стратегічного значення в контексті глобальної співпраці до 2030 року [87].

Культурний фактор став невід'ємною складовою зовнішньополітичної стратегії провідних держав, які через розвиток культурних обмінів не лише зміцнюють міжнародні зв'язки, а й ефективно просувають національні інтереси, створюючи сприятливий ґрунт для політичного та економічного співробітництва.

Історія завжди вносила свої корективи в минуле і майбутнє країн, особливо коли ці події були різкими та доленосними для існування держав. Після здобуття незалежності багато з них поставили культуру в центр своєї зовнішньої політики або побудували свої стратегії розвитку навколо міжнародної культурної співпраці.

Культурна дипломатія слугувала засобом зцілення від історичних травм дискримінації та гноблення. Такий захід, як фестиваль мистецтв КАРІФЕСТА (CARIFESTA), що був заснований у 1972 р., фактично допомагав сформувати міждержавні відносини через мистецтво ще до утворення КАРІКОМ (CARICOM), який згодом розширив співпрацю в інших сферах політики [90].

Культурна дипломатія сьогодні постає як потужний інструмент глобального впливу, який пройшов довгий шлях від стихійних обмінів до системної складової зовнішньої політики. Її сучасний статус - це результат тривалого процесу, де традиційні практики поєднуються з новітніми комунікаційними технологіями. Особливу роль у цьому процесі відіграли ключові геополітичні гравці, чий досвід продемонстрував стратегічну цінність культурного впливу.

Останні роки свідчать про якісну трансформацію підходів до культурної дипломатії. Вона перестала бути переважною привілеєю великих держав, ставши доступним інструментом і для менших країн, що дозволяє їм заявляти про себе на міжнародній арені. При цьому зростаюча роль міжнародних організацій та цифрових платформ створює нові можливості для міжкультурного діалогу, розширюючи межі традиційної дипломатії.

Майбутнє культурної дипломатії пов'язане з її здатністю адаптуватися до швидких змін сучасного світу, зберігаючи при цьому свою сутність як мосту між культурами та народами. Її потенціал як інструменту не лише впливу, а й взаєморозуміння, стає особливо актуальним у умовах глобальних викликів.

РОЗДІЛ 2

РОЛЬ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

2.1 Вплив культурної дипломатії на імідж держави

У сучасному глобалізованому світі імідж держави відіграє ключову роль у міжнародних відносинах, економічній співпраці та політичному впливі. Одним із найефективніших інструментів його формування є культурна дипломатія, яка через мистецтво, освіту, мову та традиції сприяє створенню позитивного враження про країну. Вона не лише презентує національну ідентичність, але й формує довіру та взаєморозуміння між народами.

Використання різноманітних інструментів і підходів культурної дипломатії сприяє формуванню позитивного іміджу держави та поширенню інформації про її культурні особливості серед іноземної аудиторії. Окрім підвищення міжнародного авторитету, культурна дипломатія відіграє важливу роль у зміцненні толерантності та розвитку взаєморозуміння між народами в умовах глобалізованого світу.

За словами української дослідниці Н. Ржевської, поширення інформації про інші культури відіграє ключову роль у міжкультурному діалозі. Воно не лише сприяє кращому розумінню ідеалів та цінностей інших народів, але й формує більш об'єктивний світогляд, позбавлений стереотипів та упереджень [31].

Зазначений підхід формує підґрунтя для толерантного сприйняття культурного різноманіття у сучасному світі. Цей процес набуває особливої актуальності в умовах глобалізації, коли цифрові технології, з одного боку, сприяють зближенню народів, а з іншого – можуть зумовлювати поверхневе сприйняття культурних особливостей. У цьому контексті системні освітні ініціативи, зокрема міжнародні студентські обміни та переклад національної літератури, постають як необхідні інструменти ефективного міжкультурного діалогу.

Дослідник М.С. Арсенюк підкреслював стратегічну роль культурної дипломатії у зовнішній політиці, відзначаючи її здатність формувати позитивне сприйняття держави на глобальному рівні. Мистецькі, освітні та мовні проєкти, реалізовані через міжнародні інституції, стають каталізатором не лише політичного діалогу, а й довгострокового партнерства та стабільності у міжнародних відносинах [2, с. 64]. При цьому, успішна культурна дипломатія вимагає системного підходу - від підтримки державних культурних інституцій за кордоном до інтеграції митців у глобальні творчі мережі, що дозволяє трансформувати «м'яку силу» у конкретні політичні та економічні результати.

В умовах глобалізації, коли інформація швидко поширюється, а взаємодія між народами стає більш інтенсивною, культурна дипломатія стає важливим інструментом для зміцнення національної ідентичності та покращення міжнародного іміджу.

Як відзначав В.В. Драч, культурні обміни відіграють ключову роль у розвитку дипломатичних відносин. Спільні проєкти у сфері мистецтва чи освіти часто закладають фундамент для подальшого партнерства у різних галузях [6]. Це особливо наочно проявляється у практиці студентських обмінів та спільних мистецьких виставок, які не лише сприяють зближенню народів, але й формують атмосферу довіри на міждержавному рівні.

Подібні ініціативи часто слугують поштовхом до розвитку економічної співпраці або політичного діалогу, оскільки наявність спільних культурних цінностей полегшує досягнення компромісів у складних питаннях.

Попри те, що глобалізаційні процеси іноді спричиняють уніфікацію культурних відмінностей, інструменти культурної дипломатії відіграють важливу роль у збереженні національної ідентичності та створенні основ для міжкультурного порозуміння. Відтак, культурна дипломатія постає як невід'ємний чинник підтримання та розвитку світової культурної різноманітності.

В праці М. Каммінгса (M. Cummings) «Культурна дипломатія та уряд США: Дослідження» (Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey)

зазначається, що на практиці культурна дипломатія охоплює три основні сфери: урядові структури, що представляють державні інтереси, неурядові організації та активістів, які розвивають культурний обмін, а також бізнес, що впроваджує міжнародні комунікаційні ініціативи [60]. Ця тристороння модель демонструє, як державні інституції, громадянські ініціативи та приватний сектор можуть синергійно взаємодіяти для досягнення стратегічних цілей «м'якої сили».

Українська культурна дипломатія в умовах війни стає потужним інструментом захисту національної спадщини, утвердження ідентичності та підтвердження державного суверенітету. О. Малюта наголошувала, що вона відкриває перспективи для майбутнього, де культура може стати основою для відбудови миру, забезпечення стабільності та економічного розвитку України [14, с.153].

Сьогодні українська культура виконує функцію, яка часто недоступна для традиційної дипломатії та політичних механізмів — вона долає інформаційні бар'єри, звертаючись безпосередньо до сердець людей у різних країнах світу. Військові оркестри, що виступають на передовій, митці, які створюють твори в умовах обстрілів, та бібліотекарі, що організовують читання в укриттях, стали символами культурного спротиву, уособлюючи незламність української ідентичності та силу м'якого впливу в умовах війни.

Як зазначають дослідники міжнародних відносин, зокрема і Джозеф Най, багато країн хоч і використовують культурну дипломатію для досягнення схожих стратегічних цілей але кожна держава має свої унікальні пріоритети. Так, європейські країни (Австрія, Німеччина, Італія, Велика Британія) акцентують на культурних обмінах та креативних індустріях для оновлення національного іміджу – Австрія прагне позиціонувати себе як сучасну прогресивну країну, тоді як Німеччина та Британія роблять ставку на наукові інновації та творчий потенціал [81].

З іншого боку, Китай використовує культурну дипломатію в Європі переважно для побудови довірливих відносин та відвертання уваги від критики щодо ситуації з правами людини.

Цю ж ідею розвиває у своїй праці «Публічна дипломатія нових держав: Частина 1» І. Г'юїг (E. Huijgh) де аналізує національні особливості культурно-дипломатичних стратегій [70, с. 30].

У контексті України доцільно звертатися до офіційних стратегічних документів. Зокрема, згідно з «Стратегією публічної дипломатії МЗС України на 2021–2025 роки», культурна дипломатія визначається як один із ключових інструментів «м'якої сили». Її основними завданнями є підвищення впізнаваності України на міжнародній арені, популяризація національної культурної спадщини та формування позитивного іміджу держави. Шляхом обміну культурними досягненнями вона сприяє розвитку міжнародного діалогу, поглибленню взаєморозуміння та зміцненню довіри між Україною та іншими державами [21, с. 11].

Культурні обміни відіграють ключову роль у формуванні позитивного іміджу держави, безпосередньо впливаючи на її сприйняття міжнародною аудиторією. Вони дозволяють:

1. Підвищити упізнаваність країни та її цінностей через мистецтво, музику, кіно, літературу та національні традиції, що стають «візитівкою» держави. Як приклад, Південна Корея яка завдяки хвилі К-поп (BTS) та кіно значно підвищила свій імідж. Цю думку висловлював і Ніколас Кулл (Nicholas Cull) який аналізував вплив корейської поп-культури на глобальний імідж Південної Кореї [59].

2. Зменшити стереотипи та упередження через прямі культурні контакти (фестивалі, виставки, освітні програми, що руйнують міфи та сприяють об'єктивному сприйняттю. Джозеф Най (Joseph Nye) у своїй праці згадував про Японію, яка після Другої світової війни використала культурні обміни, щоб перейти від образу агресора до країни інновацій [81].

3. Створити емоційний зв'язок із аудиторією. Культура викликає емоції, що робить імідж держави більш особистим і привабливим. Франція часто асоціюється з романтикою та вишуканістю завдяки літературі, кіно та гастрономії. Еммануель Тодд (Emmanuel Todd) у праці «Французький виняток»

(The French Exception) аналізував, як французька література, кінематограф та гастрономія сформували образ романтичної нації і закріпили стереотип про «французький шарм» [86].

4.Посилити «м'яку силу» (soft power) держави. Джозеф Най (Joseph Nye) наголошує, що культурна привабливість часто ефективніша за політичний тиск [78]. США через Голлівуд, джаз і IT-корпорації формують образ країни свободи та креативності.

5.Залучити інвестиції та туризм . Позитивний культурний образ стимулює економічну активність. Як приклад Італія, що отримує мільярди євро щороку завдяки іміджу центру мистецтва та моди.

Інститути культурної дипломатії з розгалуженою мережею закордонних представництв стали одним із провідних інструментів формування позитивного іміджу держави. Сучасна культурна дипломатія значною мірою базується на діяльності таких спеціалізованих інституцій, які, завдяки своїй глобальній присутності, ефективно просувають привабливий образ країн-засновників. Практика провідних культурних організацій підтверджує їхній значний потенціал у трансляції національних цінностей та зміцненні позицій держави у сфері «м'якої сили».

Як ілюструє підручник І. Матяш, ключові європейські та азійські держави реалізують культурну дипломатію через спеціалізовані інститути - зокрема, німецький Гете-Інститут, французькі культурні центри, Британську раду, італійську мережу Данте Аліг'єрі, іспанський Інститут Сервантеса та китайські інститути Конфуція [10, с. 16].

Під час конференції «Формування позитивного іміджу України через можливості українців за кордоном» заступник Міністра культури з питань європейської інтеграції Андрій Вітренко підкреслив ключову роль української діаспори у культурно-дипломатичній діяльності, яка безпосередньо впливає на формування міжнародного образу країни [36].

Окрім стратегічних документів, ефективність культурної дипломатії України засвідчують і конкретні реалізовані проєкти. Зокрема, перемога Kalush

Orchestra на «Євробаченні-2022» не лише актуалізувала увагу до української музичної культури, але й стала символом національної стійкості в умовах війни. Подібні ініціативи свідчать про те, що культура здатна виконувати функції як «м'якої сили», так і ефективного інструмента кризової комунікації.

Розвиток культурної дипломатії посідає важливе місце у зовнішньополітичній стратегії України, що підтверджується діяльністю спеціалізованих установ, а також символічним відзначенням ювілейних дат, пов'язаних з цією сферою. Серед основних інструментів реалізації культурної дипломатії – участь у міжнародних мистецьких подіях, книжкових ярмарках та інших формах творчої взаємодії, які забезпечують сталу культурну присутність України у світі.

Як стратегічний інструмент, культурна дипломатія інтегрується в систему забезпечення національної безпеки та публічної дипломатії, доповнюючи такі напрямки, як інформаційне протистояння, ідеологічна конкуренція, міжнародна допомога та формування довіри між державами.

Попри те, що культурна дипломатія іноді включається до складу політичних або психологічних стратегій, її найбільшою перевагою залишається здатність функціонувати поза безпосереднім політичним контекстом. Саме завдяки цій особливості вона формує довіру та впливає на громадську думку природним шляхом, без прямої асоціації з офіційними державними інтересами.

Такий парадокс – відсутність відкритого політичного підґрунтя при наявності чітко вираженого політичного ефекту – зближує культурну дипломатію з іншими інструментами «м'якої сили», зокрема гуманітарними ініціативами [66].

Сучасний досвід провідних держав, які стабільно займають високі позиції в рейтингах «м'якої сили» – зокрема США, Великої Британії, Німеччини, Китаю, Японії, Франції, Канади, Швейцарії, Італії та Іспанії — переконливо свідчить про ефективність культурної дипломатії у формуванні позитивного міжнародного іміджу. Завдяки послідовній реалізації широкого спектра культурних проєктів, цим країнам вдалося не лише зміцнити свій економічний і політичний вплив, але

й істотно підвищити авторитет на світовій арені, розширити стратегічні партнерства та ефективно просувати національні інтереси в глобальному контексті [48].

Сучасні глобальні рейтинги м'якої сили демонструють чітку кореляцію між інвестиціями в культурну дипломатію та зростанням міжнародного впливу держав.

Попри орієнтацію на зміцнення міжнародних відносин і формування позитивного іміджу держави, культурна дипломатія може мати і низку потенційних негативних наслідків. Зокрема, у деяких випадках культурні обміни та ініціативи сприймаються як засоби пропаганди або інструменти політичного впливу, що породжує недовіру з боку інших держав. Окрім цього, нерівномірне або однобічне представлення національної культури здатне спричинити стереотипізацію чи викривлення культурної ідентичності, що, у свою чергу, може негативно позначитися на міжнародній репутації країни.

Китайські культурні центри, відомі як Інститути Конфуція, неодноразово стикалися з критикою через цензуру тем, що стосуються Тибету, Тайваню та прав людини. Деякі країни, зокрема США, звинувачують їх у пропаганді китайської державної ідеології та обмеженні академічних свобод. У 2020 р. США офіційно класифікували Інститути Конфуція як «іноземні агенти» (foreign missions), що підсилило скептицизм щодо їхньої ролі в популяризації культури та мови. Цей крок значно вплинув на імідж Китаю, який позиціонує себе як прихильника відкритого міжкультурного діалогу [67].

Футбольний чемпіонат світу 2022 року в Катарі став яскравим прикладом того, як спортивна дипломатія може мати негативний вплив на імідж країни. Незважаючи на зусилля Катару представити себе як сучасну та прогресивну державу, звинувачення у порушеннях прав трудових мігрантів та дискримінації ЛГБТ+ спровокували міжнародну критику.

Ці проблеми підкреслюють, що культурна та спортивна дипломатія не завжди можуть компенсувати серйозні соціальні та правові питання. Зокрема, звіт Амністія Міжнародна (Amnesty International) «Катар: Чемпіонат світу з

ганьби» (Qatar: World Cup of Shame) акцентує на жорстоких умовах праці та відсутності захисту прав людини, що значно підірвало позитивний імідж Катару на світовій арені [43]. Цей випадок демонструє, як важливо для країн, які прагнуть використовувати спортивні події для покращення свого іміджу, враховувати і вирішувати внутрішні проблеми, щоб уникнути негативних наслідків.

Туреччина ж використовує популярні телевізійні серіали, такі як «Величне століття» (Muhteşem Yüzyıl) [47; 85], як інструмент пропаганди, що викликає значну критичну реакцію в сусідніх країнах. Ці серіали піддаються звинуваченням у м'якій ревізії історії Османської імперії, що створює спотворене уявлення про минуле. Такі спроби впливають на національну ідентичність і культурну пам'ять, формуючи позитивний образ Османської імперії та її спадщини.

У Вірменії та Греції, де історія Османської імперії асоціюється з травматичними подіями, такі серіали викликали протести та обурення. Громадськість вважала, що ці твори мистецтва не лише розважають, але й мають політичний підтекст, який може впливати на сприйняття історії та міжнаціональні відносини. Таким чином, турецькі серіали не лише відображають культурні тренди, але й активно беруть участь у формуванні політичних наративів, що викликає занепокоєння в регіоні.

Угорщина також неодноразово стикалася з критикою через використання культурної дипломатії для просування політично заангажованих історичних наративів. Одним із найсуперечливіших проєктів став «Туранський культурний союз» (Turáni Kulturális Szövetség), який акцентує на ідеї пантюркізму – концепції об'єднання тюркомовних народів на основі спільних етнічних та культурних коренів [69]. Ця ініціатива викликала напруження у відносинах із сусідніми країнами, зокрема Словаччиною, Румунією та Україною, які звинувачують Угорщину в історичному ревізіонізмі та спробах перегляду кордонів на основі етнічних теорій

Таким чином, важливо усвідомлювати ризики, пов'язані з культурною дипломатією і шукати способи уникнути їх, щоб забезпечити позитивний і конструктивний діалог між народами.

Сучасна культурна дипломатія є потужним інструментом формування іміджу держави, що поєднує в собі мистецтво, освіту, мову та традиції для створення позитивного враження на міжнародній арені. Вона не лише презентує національну ідентичність, а й сприяє міжкультурному діалогу, зміцненню довіри та розвитку міжнародного співробітництва. Проте, як демонструють приклади Китаю, Угорщини, Туреччини та Катару, використання культурної дипломатії може мати двозначні наслідки.

З одного боку, вона допомагає країнам закріпити позитивний образ і розширити вплив, з іншого – може сприйматися як інструмент пропаганди або політичного тиску, особливо коли супроводжується цензурою чи ігноруванням соціальних проблем.

Україна, використовуючи досвід провідних держав, активно розвиває власну культурну дипломатію, спрямовану на захист національної ідентичності, просування української культури та протистояння російській агресії. Такі ініціативи, як перемога на Євробаченні чи міжнародні мистецькі проєкти, демонструють потенціал культури як інструменту «м'якої сили». Однак для досягнення довгострокового ефекту важливо уникати вузькополітичних маніпуляцій і зосередитися на автентичному представленні української спадщини та цінностей.

Таким чином, ефективна культурна дипломатія має ґрунтуватися на балансі між національними інтересами та відкритим діалогом, що дозволяє не лише покращувати імідж держави, а й сприяти глобальній стабільності та взаєморозумінню.

Успіх її діяльності залежить від прозорості, діалогу з міжнародною спільнотою та здатності трансформувати культурний потенціал у довгострокові політичні та економічні переваги.

2.2 Глобальні досягнення у галузі культурної дипломатії

Сучасна культурна дипломатія перетворилася з інструменту мистецького обміну на стратегічний компонент зовнішньої політики, що формує імідж держави у глобальному вимірі. Найкраще її значення та ефективність розкриваються при аналізі досвіду країн, які вдало інтегрували культурні фактори у свою зовнішньополітичну стратегію. Дослідження таких кейсів дозволяє виявити універсальні механізми впливу та адаптувати їх з урахуванням національних особливостей.

Культурна дипломатія є потужним інструментом «м'якої сили», що сприяє не лише популяризації національної культурної спадщини, а й утвердженню довіри та розвитку взаєморозуміння між державами. Системний аналіз міжнародного досвіду дозволяє виокремити найбільш ефективні підходи до використання культурного потенціалу для реалізації політичних і економічних завдань.

У контексті України, яка активно працює над посиленням своєї присутності на міжнародній арені, вивчення таких практик набуває особливої актуальності. Цей досвід може слугувати підґрунтям для формування національної стратегії культурної дипломатії, яка гармонійно поєднуватиме українську ідентичність із сучасними комунікаційними тенденціями.

В.В. Драч підкреслював важливість зв'язку між культурною дипломатією та процесами формування національного іміджу та бренду держави. На його думку, ці процеси реалізуються через комплексне використання методів культури та сучасних комунікаційних технологій. Він розглядав імідж як соціально конструйований феномен, який формується шляхом поєднання різних складових, що разом створюють цілісне сприйняття об'єкт [6, с. 36]. Таке розуміння підкреслює її стратегічне значення у процесах конструювання бажаного образу держави на міжнародній арені

Культурна дипломатія виступає важливим інструментом формування міжнародного іміджу держави, оскільки сприяє створенню стійкого позитивного

образу через мистецтво, освіту та міжкультурний діалог. На відміну від прямої пропаганди, вона сприймається як менш політизований засіб впливу, що зумовлює її вищу достовірність. Особливу ефективність культурна дипломатія демонструє у подоланні стереотипів та представленні автентичної національної ідентичності. У зв'язку з цим у сучасних умовах вона стала невід'ємним елементом зовнішньої політики багатьох держав.

Культурна дипломатія як складова публічної дипломатії та політики «м'якої сили» є одним із ефективних засобів реалізації зовнішньополітичної стратегії будь-якої держави, що претендує на певний вплив у системі сучасних міжнародних відносин [16].

Цей метод суттєво впливає на геополітику країн. Він формує позитивний імідж держави через культурні програми, фестивалі та виставки, що підвищує довіру до неї. Також культурна дипломатія сприяє розумінню між народами, зменшуючи напруженість та конфлікти.

Спільні культурні проєкти сприяють зміцненню двосторонніх відносин, водночас покращуючи політичне та економічне співробітництво. Застосування концепції «м'якої сили» надає державам можливість досягати зовнішньополітичних цілей шляхом впливу на громадську думку інших країн без використання примусу. Водночас культурні програми слугують засобом просування національних інтересів.

Сполучені Штати Америки активно використовували культурну дипломатію як інструмент реалізації «м'якої сили». Культурні обміни надавали можливість американським митцям, науковцям і спортсменам відвідувати держави-супротивники, репрезентуючи американські цінності та культурні досягнення. Така діяльність сприяла покращенню міжнародного іміджу США та здійснювала вплив на зовнішню політику інших країн. Формування інституційних основ публічної та культурної дипломатії США значною мірою пов'язане з утворенням у 1953 р. Інформаційного Агентства Сполучених Штатів (USIA). Ця структура, що діяла під керівництвом радника Державного департаменту з питань громадських зв'язків, стала ключовим механізмом

координації зовнішньокультурної політики країни в період Холодної війни [5]. С. Бейлін (S. Bailyn) сказав у своєму дослідженні: «Надзвичайно важливу роль у перемозі холодної війни відіграла активна й широка публічна дипломатія американського уряду» [45].

Культурна дипломатія США представляє собою цілеспрямоване використання різноманітних культурних ресурсів – від мистецтва і освіти до наукових досягнень і спортивних ініціатив – для впливу на іноземні аудиторії, включаючи як широку громадськість, так і ключових політичних та інтелектуальних лідерів.

В американській моделі культурної дипломатії можна виділити кілька ключових стратегічних цілей: формування позитивного іміджу країни за кордоном, залучення міжнародних партнерів до співпраці та корекція зовнішньополітичного курсу інших держав і також запобігання міжнародним конфліктам [60; 81]. Особливістю американського підходу є комплексне використання таких інструментів, як академічні обміни, гастролі провідних митців, популяризація англійської мови та просування демократичних цінностей через культурні програми.

Важливим аспектом є двосторонність цього процесу, який передбачає не лише експорт американських культурних цінностей, але й імпорт іноземного культурного досвіду для зміцнення міжнародного діалогу. Сучасна практика США в цій сфері демонструє, як культурні ініціативи можуть стати ефективним інструментом досягнення політичних і економічних цілей у глобальному масштабі, зберігаючи при цьому образ відкритої та толерантної держави.

Британський дослідник Д. Каут (D. Caute), не намагаючись дати чітке визначення культурній дипломатії, розглядає культурні інструменти як зброю у війні. Він характеризує Холодну війну не як звичайний політично-військовий конфлікт, а як «безпрецедентну глобальну боротьбу ідеологій і культур» [58, р. 612-615]. На думку Каута, незважаючи на економічні та військові труднощі СРСР, смертельний удар радянському комунізму був завданий саме в моральній, інтелектуальній та культурній сферах, а також через економічно-технологічне

відставання. Вчений підкреслює, що при всіх досягненнях у літературі, балеті, науці, шаховому спорті та олімпійському русі, радянська система програвала культурну боротьбу вже з самого початку через свій страх перед свободою, який став очевидним для всього світу.

Після Другої світової війни Франція активно почала просувала свою культурну дипломатію, зокрема через «Альянс франсез» (Alliance française). Робота всіх центрів ведеться за трьома основними напрямками: навчання французької мови у Франції і в інших країнах світу всіх категорій громадян; поширення знань про культуру Франції і франкомовних країн; сприяння культурному різноманіттю. Знайомити Францію з культурним багатством інших країн і просувати французьку культуру за кордоном відбувається за допомогою культурних сезонів, років культури і фестивалів [1]. «Альянс франсез» (Alliance française), а згодом і інші інституції допомогли зміцнити французький вплив у світі, просуваючи мову і культуру, що, в свою чергу, зміцнювало політичні та економічні зв'язки.

Говорячи про успіхи французької культурної дипломатії не можна не виділити створення «Франція Випускники» (France Alumni) – глобальної мережі колишніх іноземних студентів французьких університетів. Це стало ключовим інноваційним проєктом у рамках сучасної культурної дипломатії Франції.

За даними Campus France, мережа нараховує 1,5 млн членів у 150 країнах, що робить її найбільшою у світі платформою академічних випускників, керованою державою [55]. Цей факт підкреслює трансформацію освіти з інструменту культурного обміну у повноцінний геополітичний інструмент. Державне керування мережею випускників дозволяє не просто підтримувати імідж, а системно формувати лояльність серед міжнародної еліти.

Культурна дипломатія відіграє ключову роль у сучасних міжнародних відносинах, суттєво впливаючи на геополітику країн. Вона не лише формує позитивний імідж держав, але й закладає основи для стабільних політичних відносин через культурні обміни, освітні програми та спільні проєкти. Використання «м'якої сили» через культурні програми дозволяє країнам

досягати своїх зовнішньополітичних цілей без примусу, сприяючи взаєморозумінню та зменшенню конфліктів.

Успіхи німецької культурної дипломатії найяскравіше втілені у діяльності Гете-Інституту (Goethe-Institut) та організації Чемпіонату світу-2006 з футболу.

Гете-Інститут, заснований ще 1951 року, став потужним інструментом трансформації іміджу Німеччини – від країни, що асоціювалася з воєнними злочинами, до сучасного європейського центру освіти та міжкультурного діалогу. Його 157 філій у 98 країнах не просто викладають німецьку мову, а й створюють мережу культурних мостів: від програм для біженців на Близькому Сході до співпраці з IT-сектором Азії. За даними DAAD (2023), 60% іноземних студентів у Німеччині вперше зітнулися з німецькою культурою саме через Гете-Інститут [44].

Чемпіонат світу з футболу 2006 року, що проходив у Німеччині, став важливою подією не лише в спортивному, а й у культурному контексті, отримавши в ЗМІ назву «Sommer der Märchen» (Літо казок). Ця подія суттєво змінила міжнародне сприйняття Німеччини, перетворивши її з країни, асоційованої з холодною ефективністю, на відкриту та дружню націю.

Під час чемпіонату були створені численні фан-зони, які сприяли атмосфері святкового мультикультуралізму, де люди з різних країн могли об'єднатися навколо спільної любові до футболу.

Згідно з даними BBC Global Survey 2007 року, 74% іноземців почали асоціювати Німеччину з дружелюбністю, а туристичний потік до країни зріс на 20% після проведення турніру. Цей феномен демонструє, як спортивні події можуть слугувати каталізаторами для зміни стереотипів та покращення іміджу держави на міжнародній арені [76].

Таким чином, чемпіонат світу 2006 року став не лише спортивним досягненням, а й важливим етапом у формуванні нового іміджу Німеччини, що засвідчує значущість спорту в культурному та соціальному розвитку держав.

Приклади ефективною культурної дипломатії свідчать про стратегічне використання «м'якої сили» для просування національних інтересів. Південна

Корея досягла значних результатів завдяки систематичному поширенню своєї культури через феномен корейської хвилі (Hallyu). Такі засоби, як К-пор, кінематограф і телесеріали, не лише підвищили міжнародну впізнаваність держави, а й сприяли формуванню її позитивного іміджу, зміцненню економічних зв'язків і посиленню політичного впливу.

Зокрема виділяють три основні фактори, які сприяють розвитку південнокорейської «м'якої сили», включають: успішну історію економічного зростання та демократизації, розвиток креативного контенту, що забезпечив глобальну конкурентоспроможність завдяки обмеженому внутрішньому ринку, а також прогрес у цифрових технологіях, особливо у сфері медіа [75].

З огляду на успіхи Південної Кореї в галузі культурної політики, М. Кім (M. Kim) у 2022 р. опублікував статтю «Зростаюча м'яка сила Південної Кореї та її геополітичні наслідки» (The Rising Soft Power of South Korea and Its Geopolitical Implications). У цій роботі автор зазначає, що з 1990-х стратегія культурної політики країни, під керівництвом уряду, змістилася від акценту на економічному розвитку до національного брендингу та концепції «м'якої сили» [74]. Це, в свою чергу, позитивно вплинуло на внутрішню екосистему культурної індустрії та сприяло популяризації Південної Кореї на міжнародній арені.

З кінця 1980-х К-Пор трансформувався у потужний інструмент культурної дипломатії Південної Кореї, ставши каталізатором глобального поширення корейської хвилі (Hallyu). Це явище не лише сприяло популяризації національної культури, а й переросло у значний фактор політичного впливу. К-Пор виконує функцію стратегічного ресурсу, який суттєво підвищив міжнародний інтерес до корейської мови, технологій, моди, гастрономії, б'юті-індустрії та інших сфер економіки.

Фільм «Паразити» (Parasites) режисера Пон Чжун Хо став знаковим явищем у світовому кінематографі, досягнувши безпрецедентних успіхів на міжнародній арені. У травні 2019 р. на 72-му Каннському кінофестивалі стрічка отримала Золоту пальмову гілку – найпрестижнішу нагороду кіноіндустрії. Особливого значення набуває історична подія лютого 2020р., коли він став першим

неангломовним фільмом у світі та першою південнокорейською стрічкою, яка здобула премію «Оскар» у категорії «Найкращий фільм» [56].

У своєму дослідженні А.В. Сікачовський зазначав, що активна публічно-культурна дипломатія Південної Кореї, що охоплює різноманітні аспекти, сприяла суттєвому покращенню її міжнародного іміджу [34]. Особливу увагу корейський уряд приділяє участі у ключових міжнародних організаціях, серед яких Організація Об'єднаних Націй (ООН), Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Азіатський діалог зі співробітництва (ACD), Форум економічного співробітництва Азійсько-Тихоокеанського регіону (АТЕС), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Азійсько-Європейські зустрічі (ASEM), Європейський Союз, Форум східноазійсько-латиноамериканського співробітництва (FEALAC), G20, Південнокорейсько-карибський форум та Південнокорейське агентство міжнародного співробітництва (KOICA).

Ці досягнення не лише засвідчують високий художній рівень південнокорейського кінематографа, а й демонструють ефективність державної політики у сфері культурного експорту, що сприяє глобалізації національного кінопродукту та зміцненню «м'якої сили» країни на міжнародній арені.

Сучасна культурна дипломатія перетворилася з інструменту мистецького обміну на стратегічний компонент зовнішньополітичної діяльності, що дозволяє державам формувати свій імідж у глобальному вимірі. Досвід провідних країн світу демонструє, що ефективне використання культурних факторів сприяє не лише популяризації національної спадщини, а й стає вагомим інструментом політичного впливу та економічного розвитку.

Як засвідчують вищезгадані дослідження, успішні приклади культурної дипломатії ґрунтуються на комплексному підході, що поєднує традиційні форми мистецтва з інноваційними комунікаційними стратегіями. Особливо показовим є досвід Південної Кореї, яка завдяки систематичній державній підтримці креативних індустрій досягла значних результатів у популяризації власної культури, що виявилось у глобальному поширенні К-поп, корейського

кінематографа та телесеріалів. Феномен фільму, відзначеного найпрестижнішими світовими кінематографічними нагородами, став яскравим підтвердженням ефективності такого підходу.

Досвід таких країн, як США, Франція та Німеччина, свідчить про те, що довгострокова інституційна підтримка культурних ініціатив дозволяє не лише формувати позитивний імідж держави, а й закладає основи для стабільних міжнародних відносин. При цьому важливим аспектом є здатність адаптувати традиційні форми культурного впливу до сучасних комунікаційних реалій, що особливо актуально в умовах цифровізації та глобалізації.

Для України, яка прагне зміцнити свої позиції на міжнародній арені, вивчення цих практик є особливо цінним, оскільки дозволяє визначити оптимальні шляхи інтеграції національної культурної спадщини у глобальний контекст. Ефективна культурна дипломатія може стати вагомим чинником у формуванні сучасного іміджу держави, сприяючи її міжнародному визнанню та розвитку.

РОЗДІЛ 3

СУЧАСНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

3.1 Культурна дипломатія України на тлі російсько-української війни

У сучасних умовах глобалізації культурна дипломатія стає одним із ключових інструментів формування позитивного іміджу держави та зміцнення її міжнародних позицій. Для України, яка перебуває у процесі активного відстоювання своєї незалежності та інтеграції до європейського та світового співтовариства, розвиток ефективної культурної дипломатії набуває особливого значення.

Зокрема окремі успішні проєкти, такі як перемоги на Євробаченні, міжнародні виставки та культурні обміни, системна реалізація культурно-дипломатичної стратегії потребує подальшого вдосконалення, зокрема щодо інституційної підтримки, координації між державними та громадськими інститутами та залучення сучасних комунікаційних технологій.

Аналіз сучасного стану культурної дипломатії України дозволяє визначити ключові напрями її розвитку, зокрема з урахуванням міжнародного досвіду, а також потенціал для посилення «м'якої сили» держави в умовах воєнного часу та у повоєнний період. У цьому контексті дослідження актуальних тенденцій, проблем та перспектив української культурної дипломатії є важливим кроком до розробки ефективної стратегії, спрямованої на зміцнення міжнародного авторитету України через культуру, мистецтво та діалог.

Згідно з дослідженням О.Ю. Чечеля, формування успішного міжнародного іміджу України передбачає досягнення оптимального рівня за ключовими критеріями. До них належать міжнародна зацікавленість країною, її привабливість для проживання та сприятливий соціально-психологічний стан суспільства. Важливими складовими іміджу виступають: природно-ресурсний потенціал, внесок українських діячів у світовий науковий і культурний простір,

ефективність державного управління, ціннісні орієнтири національного менталітету, стабільність економічної системи та суспільна консолідація [38].

І. Матяш зазначала, що першим інструментом репрезентації української державності через мистецькі засоби став гастрольний тур колективу, який виконував «політико-музично-агітаційну місію». Відповідно до законодавчого акту УНР від 24 січня 1919 р., на базі Першого національного хору було сформовано Українську республіканську капелу під керівництвом О. Кошиця [10, с. 70]. Цей мистецький колектив, підпорядкований Головному управлінню мистецтв та національної культури, отримав завдання виступити у Парижі з метою формування сприятливого іміджу України серед європейської аудиторії. Таким чином, культурна дипломатія виступала допоміжним механізмом офіційної зовнішньополітичної діяльності.

У дослідженнях М. Кушнарьової зазначається, що в період перебування України у складі СРСР, через високий рівень централізації влади, національна культура українців – подібно до культур інших радянських республік – інтерпретувалася міжнародною спільнотою як складова радянської культурної парадигми [11]. Оскільки в громадській свідомості зарубіжних спостерігачів поняття «СРСР» фактично ототожнювалося з «росією», це призводило до сприйняття України виключно як частини російського культурного простору. Навіть успішні міжнародні турне таких видатних колективів, як Ансамбль танцю імені П. Вірського чи Київський театр опери та балету, не спромоглися подолати це вкорінене стереотипне сприйняття.

У дослідженні проблем формування культурної дипломатії України важливим є внесок Г. Луцишин та А. Гончарук, які у своїй спільній праці «Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах» аналізують інституційні засади цього процесу. На думку авторів, на початку 2000-х років в Україні було створено низку державних структур, спрямованих на розвиток культурної дипломатії, зокрема у 2009 році – Державну агенцію промоції культури України. Однак, як зазначають дослідники, діяльність цієї установи залишалася недостатньо помітною як на внутрішньому, так і на

міжнародному рівні, що свідчить про певні системні недоліки в реалізації культурно-дипломатичної політики того періоду [4].

У 2002 році Україна розпочала реалізацію системних заходів з формування позитивного міжнародного іміджу, серед яких ключову роль відіграла програма «Інвестиційний імідж України» [30]. Ця ініціатива передбачала комплексний підхід, зокрема систематизацію та поширення актуальної інформації про країну, організацію тематичних заходів на кшталт Днів України та Днів регіонів, а також розробку спеціалізованого інтернет-порталу «Вікно в Україну». Останній мав забезпечувати прозорість щодо державного боргу та інших економічних показників, сприяючи формуванню довіри міжнародної спільноти.

Важливим етапом розвитку також стали дві революції незалежної України в 2004 та 2014 роках, які заявили про країну на весь світ і були яскравими проявами бажання нашого народу відділитися від країни-сусіда (агресора). Таким чином завдяки активній громадянській позиції формувалася політичний імідж нашої держави в очах європейської спільноти та світу.

Сьогоднішній стан культурної дипломатії в Україні можна охарактеризувати перспективним, що пов'язано з багатою національною спадщиною та творчим потенціалом, так і низкою викликів, зумовлених геополітичною ситуацією, обмеженням фінансуванням та недостатньою системністю в реалізації відповідних ініціатив.

Будучи членом ЮНЕСКО з 1954 р., наша держава має можливість брати участь у формуванні глобальної культурної політики та захищати свою спадщину на міжнародному рівні. Цей статус не лише підтверджує європейську ідентичність України, а й надає додаткові інструменти для просування національних інтересів через культуру, освіту та науку.

За період членства в ЮНЕСКО Україна проявила себе як активний учасник міжнародного культурного співробітництва, ініціювавши низку важливих міжнародних програм. Знаковим досягненням стало запровадження у 1978 р. Декларації про раси та расові забобони, розробленої за пропозицією України щодо використання ЗМІ для популяризації ідей миру та протидії пропаганді

насилюства. У 1993 р. українська ініціатива щодо розробки «Програми культури миру» на 27-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО сприяла переосмисленню діяльності організації у напрямку формування клімату міжнародної довіри та толерантності. Подальшим кроком стало звернення України під час 29-ї сесії Генеральної конференції, яке призвело до проголошення 2002 р. Міжнародним роком захисту культурної спадщини рішенням 56-ї сесії ГА ООН [18].

Професійний внесок України у роботу організації підтверджується чотириразовим обранням до Виконавчої ради ЮНЕСКО, що свідчить про визнання міжнародної спільнотою експертного потенціалу країни у сфері культури, освіти та науки.

Сьогодні українські культурні ініціативи поєднують традиційні підходи з сучасними комунікаційними стратегіями, трансформуючись у потужний механізм протидії пропаганді та формування об'єктивного іміджу країни. Від участі у програмах ЮНЕСКО до міжнародних мистецьких колаборацій – ця діяльність стала важливим компонентом зовнішньої політики України в умовах війни та глобальних викликів.

М. Шкурко вказувала в своїй праці посилаючись на данні Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, що за їх підтримки було реалізовано масштабну культурно-дипломатичну кампанію, яка охопила понад 100 проєктів та виставок, спрямованих на інформування міжнародної спільноти про реальні наслідки російської агресії в Україні. Паралельно також було організовано понад 500 професійних зустрічей між українськими та іноземними культурними діячами, що сприяло зміцненню міжнародної солідарності та розвитку культурного співробітництва [40]. Такі ініціативи стали важливим інструментом «м'якої сили», дозволяючи через мистецтво та культуру формувати об'єктивне бачення подій в Україні та сприяти міжнародній підтримці нашої держави.

В Стратегії публічної дипломатії на 2021-2025 рр. зазначено, що діяльність суб'єктів публічної дипломатії в галузі культурної дипломатії охоплює комплекс напрямів, спрямованих на популяризацію української культури на міжнародній

арені. До ключових інструментів належить просування сучасного кінематографу через участь у престижних кінофестивалях, підтримка музичних і театральних проєктів, а також літературних ініціатив, включаючи переклади та участь у книжкових виставках. Важливим аспектом є презентація візуального мистецтва та креативних індустрій через виставки та колаборації. Окрему увагу приділено популяризації культурної спадщини, української мови та підтримці проєктів корінних народів [21, с. 11].

Інституційне забезпечення культурної дипломатії в Україні реалізується через систему центральних органів виконавчої влади, до яких належать: Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та інформаційної політики, Український інститут, Міністерство молоді та спорту, Міністерство освіти і науки, Український інститут книги, а також Державний комітет телебачення і радіомовлення.

На регіональному та місцевому рівнях органи влади мають повноваження ініціювати міжнародні культурні проєкти як автономно, так і у співпраці з центральними установами. До таких ініціатив належать організація гастрольної діяльності, проведення міжнародних фестивалів, науково-практичних конференцій та інших форм культурного обміну.

В даний момент культурна дипломатія України регулюється такою нормативно-правовою базою:

- Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [26].
- Закон України «Про культуру» (Розділ VIII Міжнародні культурні зв'язки) [28].
- Закон України «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей» [25].
- Закон України «Про музеї та музейну справу» [29].
- Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [24].
- Наказ Міністерства культури України «Про затвердження Примірного порядку організації міжнародних і всеукраїнських професійних, студентських та учнівських мистецьких конкурсів» [27].

- двосторонні та багатосторонні угоди про культурне співробітництво.

Згідно з вище згаданою Стратегією публічної дипломатії МЗС України на 2021–2025 роки, пріоритетними для культурної дипломатії визначено 17 країн, зокрема держави Європи (Велика Британія, Німеччина, Франція, Нідерланди, Польща, Литва, Італія, Австрія, Угорщина, Сербія), Північної Америки (США, Канада), Близького Сходу та Азії (Туреччина, Ізраїль, Катар, ОАЕ, КНР, Японія), що відповідає географії діяльності Українського інституту [21].

На тлі повномасштабного вторгнення українська культурна дипломатія переживає трансформацію, спрямовану не лише на популяризацію мистецтва та традицій, але й на захист національної ідентичності, протидію дезінформації та формування об'єктивного образу України у світі.

У контексті аналізу динаміки позицій України в Глобальному індексі м'якої сили (Global Soft Power Index) за останні декілька років спостерігається суттєва зміна, зумовлена комплексом зовнішніх та внутрішніх факторів. З одного боку, у 2019 році Україна демонструвала поступове зростання, пов'язане з активізацією культурної дипломатії та розвитком цифрових технологій.

Активізація культурної дипломатії та розвиток цифрових комунікацій заклали основу для посилення міжнародної впізнаваності України як суб'єкта культурного впливу. Значну роль у цьому відігравали ініціативи державних і недержавних акторів, спрямовані на промоцію української ідентичності та європейських цінностей. Поступова інтеграція культурної дипломатії в загальну зовнішньополітичну стратегію дозволила Україні утвердитися у глобальному інформаційному полі ще до початку масштабної кризи.

З іншого боку, повномасштабне російське вторгнення у 2022 році спричинило поляризований вплив. Зростання глобальної солідарності з Україною, активізація медіа-присутності та популяризація національного наративу через культуру (наприклад, музику, кіно) сприяли тимчасовому підвищенню авторитету країни. Однак руйнування інфраструктури, масові міграційні потоки та гуманітарна криза суттєво обмежили інституційні можливості для системного просування м'якої сили. Таким чином, динаміка

рейтингу України відображає як резонансні позитивні зрушення, так і структурні складнощі, що підкреслює залежність м'якої сили від геополітичної стабільності та ресурсного забезпечення.(табл.3.1)

Таблиця 3.1

Порівняння Глобального індексу м'якої сили України з 2019 по 2024 роки

Рік	Індекс м'якої сили	Місце в світі
2019	31,7	46
2020	31,9	61
2021	34,2	51
2022	44,3	37
2023	43,0	44
2024	42,0	46

Джерело: складено за [49; 50; 51; 52; 53; 54]

М. Шкурко вказувала: «Нині це дієвий формат донесення правди про Україну та російсько-українську війну, хоча після відновлення державної незалежності України цим потужним інструментом дуже часто нехтували» [40].

Добре помітно це з того факту, що Український інститут, створений щоб популяризувати нашу культуру за кордоном, створили всього вісім років тому.

У сучасних умовах зростає значення культурної дипломатії як інструменту протистояння інформаційній агресії рф. Культурна сфера перетворилася на ефективний засіб міжнародного позиціонування України, що особливо актуалізувалось у контексті неоголошеної інформаційної війни.

Яскравим прикладом таких протистоянь став скандал навколо фільму «Україна: маски революції», створеного французьким режисером Полем Морейро за замовленням російських спецслужб. Демонстрація цієї стрічки в європейських країнах викликала хвилю громадських протестів через її маніпулятивний зміст, спрямований на дискредитацію України та її громадян [12].

Після початку повномасштабної російської агресії 24 лютого 2022 р. культурна дипломатія стала ключовим інструментом формування міжнародної підтримки України. Використання «м'якої сили» дозволило не лише залучити

світову спільноту на нашу сторону, але й підтримувати постійну увагу медіа до подій війни, забезпечуючи їх висвітлення у глобальному інформаційному просторі.

Реалізація культурно-дипломатичних ініціатив у сучасних умовах стикається із суттєвими труднощами, зокрема через необхідність постійного роз'яснення міжнародній аудиторії політичних реалій, пов'язаних із російсько-українською війною.

Однією з ключових проблем залишається непряма легітимізація російської пропаганди через культурні простори західних країн. На заклики до бойкоту проєктів із участю проросійських діячів мистецтва європейські інституції часто відповідають тезою про «аполітичність культури», аргументуючи це прагненням до міжкультурного діалогу та універсальними цінностями мистецтва [68].

Українська комунікаційна стратегія під час війни ефективно працювала на іноземну аудиторію за винятком громадян рф та Білорусії. Найбільш успішними виявилися повідомлення про реальний стан російської армії, героїзм українців, заклики до військової допомоги та використання мемів і жартів. На противагу цьому, вимога щодо закриття неба виявилася менш ефективною через політичні й технічні обмеження.

З початком повномасштабного вторгнення в українському інформаційному просторі сформувався ряд іконічних образів, що набули широкого резонансу у міжнародному медіапросторі. Серед них – відеозаписи емоційного звернення мешканки Херсонщини до окупантів, а також численні візуальні свідчення знищення російської військової техніки.

Фраза українських прикордонників, адресована російському військовому кораблю, перетворилася на глобальний символ спротиву. Цей вислів не лише став неформальним гаслом підтримки України на міжнародних акціях протесту, але й трансформувався у вагомий культурний феномен. Відеозапис інциденту здобув вірусне поширення в соціальних мережах, зібравши мільйони переглядів.

Знаковим свідченням його соціокультурного впливу стала спеціальна поштова марка, випущена «Укрпоштою». Колекційна цінність цього артефакту

досягла 2800 доларів США (2200 євро) на міжнародних аукціонних майданчиках, що демонструє його значний символічний капітал у глобальному інформаційному просторі [15].

Ці комунікаційні наративи виконували кілька ключових функцій:

- демонстрували мужність та гідність українців у боротьбі з агресором
- підкреслювали готовність до опору на всіх рівнях - від військових до цивільних

- транслиували унікальне поєднання героїзму з українським гумором

Такі образи значною мірою сприяли формуванню міжнародної солідарності з Україною. Вони переконливо доводили, що українське суспільство готове до самовідданого захисту своєї державності, що, у свою чергу, стало важливим фактором для прийняття рішень про надання військової допомоги на міжнародному рівні.

Як зазначає вже згаданий дослідник Дж. Най (J. Nye), довгострокові зусилля США щодо переконання Німеччини скасувати Nord Stream (Північний потік)² та збільшити оборонні витрати до 2% ВВП залишалися марними до моменту російського вторгнення в 2022 році. Проте масовані воєнні злочини РФ (зокрема в Бучі) спричинили різку зміну німецької позиції впродовж лише кількох днів [80].

Цей приклад ілюструє, як систематичні порушення міжнародного права з боку Російської Федерації призвели до зниження ефективності її «м'якої сили». Остаточні наслідки цього процесу залежатимуть від результатів війни, однак уже на даному етапі очевидним є його значення для формування міжнародної солідарності з Україною.

А. Кудіна вважала, що повномасштабне російське вторгнення 2022 р. стало каталізатором трансформації української «м'якої сили». Систематичні воєнні злочини російських військових, супроводжувані агресивною поведінкою російських громадян за кордоном, спричинили значну втрату довіри до РФ на міжнародній арені. Паралельно героїчна позиція українських захисників та цивільного населення формувала новий глобальний образ України [9].

Цей процес призвів до якісних змін у міжнародному сприйнятті: якщо раніше Україна асоціювалася переважно з політичною нестабільністю, то після початку повномасштабної війни ключовими характеристиками стали мужність та стійкість. Такі зміни значно підвищили інтерес до української культури, історії та суспільства, що сприяло посиленню впливу української «м'якої сили» у світовому масштабі.

Сьогодні Україна переживає вирішальний етап, коли вона може або втратити все, або здобути перемогу. Л.М. Мицик також говорив про те, що наразі надзвичайно важливо вирватися з орбіти впливу – не формально, а на практиці, через перехід до інших естетичних орієнтирів [17]. Україна має відновити свій історичний статус європейської держави не лише на політичному рівні, а й у культурному вимірі, знову інтегрувавшись у притаманну їй європейську культурну парадигму та компенсувавши втрачене століття, проведене в умовах радянсько-російського домінування.

У разі невиконання цього завдання всі зусилля Збройних сил України можуть виявитися марними, а мужність митців, які виступали в зоні антитерористичної операції, залишиться лише необґрунтованим ризиком.

Сучасна українська культурна дипломатія переживає етап трансформації, зумовлений повномасштабним російським вторгненням. Від традиційних функцій популяризації мистецтва та культури вона перейшла до активного захисту національної ідентичності, протидії дезінформації та формування об'єктивного міжнародного іміджу України. Історично українська культурна дипломатія розвивалася в умовах численних викликів — від радянської централізації, яка обмежувала сприйняття України як самостійного культурного суб'єкта, до сучасних інституційних реформ, спрямованих на впровадження системного підходу в міжнародне культурне співробітництво.

Українська «м'яка сила» реалізується через комплекс заходів, включаючи участь у міжнародних культурних проєктах, підтримку сучасного мистецтва, літературні ініціативи та популяризацію національної спадщини. Однак війна внесла корективи – акцент змістився на комунікацію героїзму українського

народу, спростування російської пропаганди та мобілізацію міжнародної підтримки.

Проте залишаються виклики: недостатня інституційна координація, обмежені ресурси та спроби РФ інструменталізувати культурний простір для легітимізації своєї агресії. У довгостроковій перспективі успіх української культурної дипломатії залежатиме від системної реалізації стратегій, посилення міжнародних партнерств та інтеграції сучасних комунікаційних інструментів, що дозволить не лише протистояти російській дезінформації, але й закріпити позитивний образ України як європейської, незалежної та стійкої держави.

3.2 Успішні кейси культурної дипломатії України

Україна останніми роками активно розвиває культурну дипломатію як стратегічний інструмент зміцнення міжнародного авторитету та захисту національних інтересів. В умовах зовнішньої агресії та інформаційних війн культурні ініціативи перестали бути лише засобом популяризації мистецтва – вони перетворилися на потужний механізм комунікації з світом, спростування пропагандистичних наративів та формування об'єктивного образу держави.

Від міжнародних виставок і літературних проєктів до цифрових кампаній та колаборацій з іноземними інституціями – українська культурна дипломатія поєднує традиційні підходи з інноваційними методами, що дозволяє їй ефективно працювати в умовах глобальних викликів. Аналіз цих ініціатив є ключовим для розуміння того, як культура стає частиною зовнішньополітичної стратегії та інструментом «м'якої сили» у боротьбі за міжнародну солідарність.

Культурна дипломатія охоплює широкий спектр практик, включаючи підтримку миру та безпеки через захист і популяризацію культурної спадщини, формування альянсів, стимулювання економічного розвитку та досягнення міжкультурного порозуміння. Музеї стали важливими платформами для реалізації культурної дипломатії. В Україні існують установи, які привертають увагу світової спільноти з метою запобігання злочинам проти людяності,

зокрема Національний музей Голодомору-геноциду та Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної сотні в Києві, Музей спротиву Голодомору в Дніпрі і Меморіальний музей тоталітарних режимів «Територія терору» у Львові.

Останніми роками Україна активно розвиває культурну дипломатію як стратегічний інструмент зміцнення міжнародного авторитету. Гастролі Вже згаданої Української республіканської капели сприяли міжнародній популяризації музичної спадщини, зокрема твору М. Леонтовича «Щедрик», який вперше прозвучав для зарубіжної аудиторії [10, с. 70]. Цей мистецький проект значно підвищив культурний престиж України, отримавши схвальні оцінки в багатьох державах, що сприяло формуванню позитивного іміджу української державності на міжнародній арені.

У збірці «Кращі кейси молодіжної дипломатії» представлено низку прикладів культурної дипломатії, які ілюструють різноманітні підходи до популяризації української культури, історії та сучасних реалій на міжнародній арені. Ці ініціативи реалізовувалися українськими молодими лідерами у різних регіонах світу, включаючи Африку, Європу та Північну Америку, і сприяли формуванню позитивного іміджу України, зміцненню міжкультурного діалогу та протидії дезінформації [3].

Одним із ключових кейсів є діяльність Анастасії Шеремет у Намібії, де вона організувала перший Фестиваль українського кіно. Цей захід передбачав не лише показ фільмів, а й супровідні дискусії, що дозволили місцевій аудиторії глибше зануритися в український культурний контекст. Крім того, виставки, присвячені українській історії та мистецтву, сприяли формуванню емпатії до України серед населення Намібії, яке раніше мало обмежені знання про країну. Важливим аспектом стало також лобіювання включення українських традиційних страв, зокрема борщу, до офіційних заходів, що підкреслювало значення української культурної спадщини на міжнародному рівні.

Інший приклад культурної дипломатії пов'язаний із проектом Дарини Вареник, спрямованим на об'єднання української молоді в Іспанії. Серед

ключових ініціатив – виставка «Невидані дипломи», яка висвітлювала трагедії українських студентів, загиблих через російську агресію. Ця виставка не лише привертала увагу до наслідків війни, а й слугувала потужним інструментом культурної комунікації, поєднуючи мистецтво, освіту та правозахисну тематику. Створення Асоціації українських студентів у Іспанії також сприяло згуртуванню діаспори та забезпеченню культурного обміну між українцями та іспанською спільнотою.

Богданна Дума продемонструвала ефективність культурної дипломатії через міжнародну співпрацю, зокрема з German-Baltic Future Foundation. Участь у конференціях із використанням української символіки та організація лекцій про українську культуру для європейської аудиторії дозволили поширювати український наратив у Європі. Ці зусилля сприяли не лише підвищенню обізнаності про Україну, а й залученню міжнародних партнерів до підтримки українських ініціатив.

Діяльність Каріни Гродецької в рамках Erasmus Student Network Ukraine також має значний культурно-дипломатичний потенціал. Участь у міжнародних студентських заходах, презентації українських освітніх проєктів та просвітницька робота серед іноземних студентів допомагають інтегрувати Україну в глобальний освітній простір. Це сприяє не лише академічному обміну, а й формуванню позитивного образу України серед майбутніх лідерів та фахівців у різних країнах.

Таким чином, наведені приклади демонструють, що культурна дипломатія може реалізовуватися через різноманітні формати — від кінофестивалів і мистецьких виставок до освітніх проєктів і міжнародних конференцій. Такі ініціативи не лише сприяють популяризації української культури, але й зміцнюють міжнародну солідарність, протидіють пропаганді та формують підґрунтя для довгострокової підтримки України на глобальному рівні.

О.П. Розумна згадує в своїй праці таких три кейси культурної дипломатії України: Пінзель у Луврі, участь України у Франкфуртському книжковому

ярмарку-2015 та Український інститут у Швеції: поза підтримкою держави. Всі три невимовно варті уваги і детального розгляду [32].

Виставка скульптур Йогана-Георга Пінзеля у Луврі (2012-2013) стала знаковим прикладом успішної культурної дипломатії України. Цей проект, реалізований за сприяння Міністерства культури, об'єднав зусилля українських експертів, музеїв, меценатів та французьких партнерів. Експозиція з 27 робіт супроводжувалась виданням тримовного альбому «Таїна Пінзеля» та наукового каталогу, що сприяло міжнародному визнанню майстра [35].

Проект мав суттєвий культурний вплив: відвідуваність становила близько мільйона осіб, було відреставровано численні твори, а також підтверджено європейське походження українського мистецтва. Водночас організаційний процес виявив системні проблеми, зокрема недостатній рівень міжмузейної комунікації та брак професійного культурного менеджменту на державному рівні.

Цей досвід засвідчив потенціал культурної дипломатії як інструменту популяризації національної спадщини, а також наголосив на необхідності вдосконалення інституційних механізмів її реалізації.

Участь України у Франкфуртському книжковому ярмарку 2015 року виявила суттєві проблеми в організації культурно-дипломатичних ініціатив. Незважаючи на виділення 1,1 млн грн, прозорість використання коштів залишалася під питанням через відсутність публічного звіту. Фактична реалізація проекту здійснювалася переважно завдяки зусиллям волонтерів та експертів, що свідчить про слабкість інституційних механізмів [37].

Ця ситуація підкреслила необхідність професіоналізації культурного менеджменту та встановлення ефективнішої комунікації між державними й громадськими інституціями. Одночасно вона стала каталізатором подальшого розвитку українських культурних проєктів, зокрема вплинувши на модернізацію «Книжкового Арсеналу».

Міжнародний фестиваль «Книжковий Арсенал», став важливою платформою для презентації українського літературного простору в

європейському контексті. Ця щорічна подія, об'єднуючи видавців, письменників та культурних менеджерів, трансформує літературний процес у ефективний інструмент «м'якої сили» [33].

Фестиваль виконує значну дипломатичну функцію, сприяючи міжнародному діалогу через організацію літературних дискусій, презентації перекладів української літератури та спільні проєкти з іноземними партнерами. Його культурно-дипломатичний потенціал проявляється передусім у формуванні позитивного іміджу України, створенні альтернативних культурних наративів та зміцненні інтелектуальних зв'язків з європейською спільнотою.

Особливе значення фестиваль набуває в умовах сучасних геополітичних викликів, коли культурний обмін стає одним із ключових інструментів захисту національної ідентичності та просування української культури на міжнародній арені.

У відповідь на російський інформаційний тиск у 2015 році було створено Український інститут у Швеції – унікальну недержавну інституцію, що виконує важливу дипломатичну місію [88]. Його діяльність спрямована на презентацію української культури через організацію концертів, кінофестивалів, виставок та інших культурних заходів для шведської аудиторії, зокрема політичної та культурної еліти.

Інститут розвиває партнерські відносини як з українськими державними установами так і з міжнародними організаціями та шведськими культурними інституціями. Фінансування діяльності передбачається за рахунок європейських фондів та співпраці з приватними структурами. З чого добре показано ефективність громадянських ініціатив у культурній дипломатії, особливо в умовах обмеженої державної підтримки.

Співпраця у сфері культури з державами-сусідами становить важливий елемент культурної дипломатії України, сприяючи зміцненню міжкультурного діалогу та розвитку взаємного розуміння. Україна реалізує численні спільні ініціативи з культурними інституціями прикордонних держав, що сприяє поглибленню культурних зв'язків. Т. Ясюк вказувала на те, що особливого

значення набуває Європейський фестиваль української культури в Польщі, який став знаковою щорічною подією, спрямованою на популяризацію українського культурного надбання серед польської аудиторії та мешканців інших сусідніх країн [41]. Цей захід не лише презентує українське мистецтво, а й створює платформу для культурного обміну та міждержавного діалогу, що є важливим аспектом регіональної культурної дипломатії.

Единбурзький фестиваль (Edinburg international festival), що проходить щорічно в Шотландії, відіграє важливу роль у формуванні позитивного іміджу України на міжнародній арені. У останні роки українські митці, театри та художники активно беруть участь у фестивалі, представляючи свої культурні надбання. Наприклад, вистави таких театральних колективів, як «Дикий театр» та «Театр на Жуках», а також презентації творчих проєктів, сприяють підвищенню обізнаності про українську культуру та сучасні соціально-політичні виклики [62].

Ця участь не лише підвищує профіль українських мистецьких колективів, а й сприяє формуванню глобальної солідарності з Україною. Події, як-от міжнародні панелі та культурні обміни, створюють платформи для діалогу, зміцнюючи культурні зв'язки між Україною та іншими країнами. Таким чином, участь України в Единбурзькому фестивалі є важливим кроком у просуванні її культурного іміджу, сприяючи міжнародному розумінню та формуванню нових альянсів на світовій культурній карті.

Москалу В. стверджувала, що Україна активно використовує кіно як засіб культурного впливу, реалізуючи численні ініціативи у цій сфері. Кінематограф став ефективним способом привернути увагу міжнародної спільноти до актуальних проблем України. Зокрема, покази фільмів про незаконно ув'язнених українців у Росії, таких як стрічка про Олега Сенцова, відбувалися на престижних міжнародних майданчиках – від Гонконгу до Варшави та Берліна, супроводжуючись кампаніями на підтримку політв'язнів [19]. Цей феномен свідчить, що кіно стало для України міжнародною мовою, яка долає політичні бар'єри та емоційно об'єднує глядачів навколо спільних цінностей. Сучасні

українські стрічки, від документалок до художнього кіно, трансформують мистецький вираз у потужний інструмент культурної дипломатії, який одночасно інформує світ про українську реальність і формує новий образ нації.

Окремої уваги заслуговують масштабні проєкти популяризації українського кіно за кордоном. До них належать організовані дні українського кінематографа у європейських столицях – Брюсселі, Лондоні, Будапешті та Берліні, а також документальний тур «Побачити Україну», який представив українські стрічки у Франції, Греції, Німеччині, Італії та Іспанії. Такі ініціативи не лише знайомлять іноземного глядача з українською кіноіндустрією, а й формують об'єктивний образ України у світі.

Каннський фестиваль(Festival de Cannes) є одним з найпрестижніших кінофестивалів у світі, що щорічно проходить у Франції. Він слугує важливою платформою для представлення нових фільмів і обміну ідеями в міжнародному кіномистецтві [64].

Для України фестиваль має особливе значення, оскільки надає можливість українським кінематографістам презентувати свої роботи на світовій арені. Фільми, такі як «Плем'я» Мирослава Слабошпицького та «Додому» Нарімана Алієва, привертають увагу до українського кінематографа і його унікальних історій.

Участь в Каннському фестивалі сприяє формуванню позитивного іміджу України, підкреслюючи її культурну різноманітність та творчий потенціал. Це допомагає зміцнити міжнародні зв'язки, сприяє колабораціям та залученню інвестицій у галузь, що робить фестиваль важливим елементом у розвитку національного кіномистецтва та культурної дипломатії.

Євробачення (Eurovision) також відіграє важливу роль у формуванні іміджу України на міжнародній арені. Як одна з провідних платформ для демонстрації музичної культури, конкурс сприяє популяризації українських традицій та сучасних досягнень у мистецтві, що формує позитивне сприйняття країни серед світової спільноти [63].

Перемоги таких артистів, як Руслана та Джамала, акцентує увагу на національній ідентичності та культурному різноманітті України. Конкурс також має потенціал підвищення туристичної привабливості країни, оскільки залучає значну аудиторію з різних країн, стимулюючи економічний розвиток.

Крім того, участь у Євробаченні підкреслює прагнення України до європейської інтеграції, демонструючи її зусилля у сфері співпраці з європейськими державами. Отже, Євробачення виступає важливим інструментом культурної дипломатії, який сприяє зміцненню іміджу України на глобальному рівні.

Культурна дипломатія України в умовах війни стала важливим інструментом для зміцнення міжнародного іміджу та захисту національних інтересів. Вона трансформувалася в ефективний механізм комунікації, спрямований на спростування пропагандистських наративів і формування об'єктивного сприйняття країни. Завдяки різноманітним ініціативам, від міжнародних виставок до культурних колаборацій. Україна успішно презентує свою культуру на світовій арені. Участь у таких заходах, як Каннський фестиваль, Євробачення та міжнародні культурні проекти, підкреслює потенціал української культури як важливого елемента зовнішньої політики. Водночас, існуючі виклики, такі як недостатнє фінансування та політичні конфлікти, вимагають вдосконалення механізмів підтримки культурної дипломатії. Загалом, культурна дипломатія України є ключовим фактором у формуванні міжнародної солідарності та підтримці національної ідентичності.

ВИСНОВКИ

Дослідивши тему кваліфікаційної роботи «Культурна дипломатія як інструмент формування іміджу держави на міжнародній арені», були зроблені наступні висновки:

- Культурна дипломатія охоплює різні теоретичні підходи, зокрема реалізм, неореалізм, лібералізм, неолібералізм та конструктивізм, які по-різному пояснюють її природу та значення. Ці підходи підкреслюють її роль як інструмента впливу, налагодження довіри, просування цінностей і формування міжнародного іміджу, що робить культуру потужним ресурсом у зовнішній політиці. Це дозволяє зрозуміти, яким чином культура, інтегрована в дипломатичну стратегію, може бути використана для досягнення політичних цілей держав – зокрема, утвердження суверенітету, зменшення конфліктів, просування цінностей і посилення міжнародної суб'єктності. Культурна дипломатія також сприяє зміцненню міжкультурного діалогу між державами, народами, культурами та недержавними акторами, включаючи митців, освітян, медіа, громадські організації, що в умовах глобалізації стає ключовим чинником стабільності, миру та взаєморозуміння.

- Важливі історичні події, такі як колоніальна експансія, Холодна війна, глобалізаційні процеси кінця XX – початку XXI століття, суттєво сформували сучасне розуміння культурної дипломатії. Вони показали, що культура може бути не лише елементом національної ідентичності, а й ефективним інструментом зовнішньої політики. Наприклад, у період Холодної війни культурні програми (виставки, обміни студентами, мовне радіомовлення) активно використовувались для просування ідеологічних позицій США та СРСР. Згодом, у добу глобалізації, під впливом цифрових технологій, культура перетворилася на платформу для створення довготривалих міждержавних зв'язків. Таким чином, історичні умови формували підходи, що трактують культурну дипломатію як засіб м'якої сили, спрямованої на формування іміджу держави та зміцнення її позицій у світі.

- Культурна дипломатія виступає важливим механізмом формування іміджу держави, оскільки дозволяє налагоджувати діалог між культурами, долати упередження і будувати довіру. Завдяки культурним програмам – від участі у міжнародних виставках до освітніх обмінів – держави можуть презентувати себе як відкриті, прогресивні, миролюбні. Це створює позитивні асоціації серед іноземної аудиторії, сприяє підвищенню привабливості країни та легітимації її позиції у міжнародному середовищі. Формування іміджу через культуру особливо актуальне для країн, які прагнуть змінити або зміцнити своє міжнародне позиціонування в умовах конфліктів або перехідних політичних періодів.

- Успішні приклади культурної дипломатії демонструють, як держави можуть стратегічно використовувати свої культурні ресурси для досягнення зовнішньополітичних цілей. Зокрема, діяльність Британської ради, Інституту Гете, Французького інституту або Китайських інститутів Конфуція стала частиною ширших державних стратегій формування позитивного іміджу. Такі приклади підтверджують, що культурна дипломатія не є маргінальним напрямом, а повноцінним інструментом впливу, який доповнює класичну дипломатію. Вони служать моделями для інших країн, які прагнуть розширити свій гуманітарний вплив, закріпити присутність у міжнародному дискурсі та посилити свої позиції у глобальному культурному просторі.

- Культурна дипломатія України у контексті війни з росією зазнала глибокої трансформації, перетворившись на один із ключових механізмів захисту національної ідентичності та просування правди про події в країні. Після 2022 року активізувалися зусилля державних і громадських акторів, спрямовані на формування об'єктивного образу України за кордоном: проводяться виставки, покази українських фільмів, фестивалі, видаються переклади українських авторів. Культурна дипломатія стала частиною «інформаційного фронту», дозволяючи Україні долати російську дезінформацію та зміцнювати міжнародну солідарність. У цьому контексті вона набуває не лише символічного, а й

стратегічного значення – як інструмент збереження суб'єктності та зміцнення міжнародної підтримки.

- Участь України у таких міжнародних культурних подіях, як Євробачення, Каннський кінофестиваль, Франкфуртський книжковий ярмарок, а також реалізація цифрових проєктів на платформах свідчать про високий потенціал української культури в побудові привабливого іміджу. Ці ініціативи слугують не лише розвагою чи презентацією творчості, а й стають каналами стратегічної комунікації. Вони формують емоційний зв'язок із аудиторією, стимулюють інтерес до української ідентичності, історії та реалій. Саме через такі дії культурна дипломатія перетворюється на ефективний інструмент м'якої сили, здатний впливати на сприйняття України в міжнародному контексті, мобілізувати підтримку та створити довгострокові альянси на основі солідарності і співпереживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко В. Культурна дипломатія у зовнішній політиці Франції на сучасному етапі. *Травневі студії*. 2019. №4. С. 167-171. URL: <https://surl.li/zadvqn> (дата звернення: 18.03.2025)
2. Арсенюк М.С. Культурна дипломатія як інструмент формування іміджу України. *Регіональні студії*. 2024. №37. С. 63-67. URL: <https://surli.cc/fwkhww> (дата звернення: 04.03.2025)
3. Гаврилишин Б. Кращі кейси молодіжної дипломатії: Збірка історій. 2023. URL: <https://surl.lt/usxzem> (дата звернення: 20.05.2025)
4. Гончарук А. Луцишин Г. Особливості розвитку культурної дипломатії України в сучасних умовах. *Політичні науки*. 2017. №3. С. 25-30 URL: <https://surl.li/jtzclc> (дата звернення: 17.04.2025)
5. Гуменюк Б.І. Сучасна дипломатична служба: Навч. Посібник. Київ: Либідь, 2001. 254 с.
6. Драч В.В. Культурна дипломатія в умовах глобального розвитку суспільств. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2024. №2. С. 33–38. URL: <https://surl.li/lxkvxo> (дата звернення: 16.04.2025)
7. Ємельянов В.М. Механізми реалізації культурної дипломатії в сучасних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. №4. С. 192–200. URL: <https://surli.cc/xgzyjt> (дата звернення: 08.04.2025)
8. Клименко В. Культурна дипломатія: елегантний тандем мистецтва та політики. *Культура та креативність*. URL: <https://surl.li/hicrml> (дата звернення: 06.05.2025)
9. Кудіна А. Культурна дипломатія України в умовах війни. *Суспільна політика, врядування*. 2023. С. 25-28. URL: <https://surli.cc/uucyxm> (дата звернення: 26.04.2025)
10. Культурна дипломатія: теорія та практика./за ред. Матяш І., Матвієнко В. Київ: ДП.ГДП, 2021. 250с.

11. Кушнарьова М. Українська культурна дипломатія. *Соціальні комунікації*. 2024. URL: <https://surl.li/hajhpz> (дата звернення: 26.04.2025)
12. Майданівці звернуться до Порошенка через фільм «Україна – маски революції». *Укрінформ*. 2016. URL: <https://surl.lu/wljhvt> (дата звернення: 16.03.2025)
13. Макарова М.В. Взаємозв'язок глобалізації та культури у сучасному світі. *Питання культурології*. 2022. №40. С. 54-61. URL: <https://surl.li/wwkybl> (дата звернення: 14.04.2025)
14. Малюта О. Культурна дипломатія як засіб збереження української державності. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2023. №38. С. 153-170. URL: <http://surl.li/ycjefc> (дата звернення: 06.05.2025)
15. Марки «русский военный корабль, иди...» розкупили у відділеннях Укрпошти. Їх продаватимуть онлайн. *Західний полюс*. 2022. URL: <https://surl.li/jctboq> (дата звернення: 27.04 2025)
16. Мателешко Ю. Геополітичні пріоритети України. Особливості, тенденції та перспективи розвитку інституційних та нормативно-правових засад культурної дипломатії України. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. №2. С. 40-58. URL: <https://surl.li/aezode> (дата звернення: 19.03.2025)
17. Мицик Л.М. Культурна дипломатія як інструмент формування міжнародного іміджу України. *Література та культура Полісся. Серія «Історичні науки»*. №15.2021. С. 70-85. URL: <https://surl.li/xzngps> (дата звернення: 27.04.2025)
18. Міністерство закордонних справ України .Участь України у діяльності ЮНЕСКО. Опубліковано 14.04.2024. URL: <https://surl.li/rvvxmx> (дата звернення: 14.05.2025)
19. Москалу В. У пошуках нової моделі української народної культурної дипломатії. *Укрінформ*. URL: <https://surl.li/lzzldw> (дата звернення: 17.04.2025)

20. Овчарук О.В. Особистість у просторі культури: навчальний посібник. Київ: НАКККиМ, 2019. 136 с.
21. Офіційний документ Міністерства закордонних справ України «Стратегія публічної дипломатії на 2021-2025 роки» 32с. URL: <https://surl.gd/ismpnd> (дата звернення: 02.05.2025)
22. Паніна Г.І. Дискусія щодо поняття «культурна дипломатія». *Вісник студентського і наукового товариства*. №12. 2022. С. 74–78. URL: <https://surl.li/khhmpi> (дата звернення: 12.04.2025)
23. Поплавська М.В. Культурна дипломатія: трансформація дефініції поняття в контексті еволюції світової спільноти (1930-ті – початок 2020-х рр.). *Культура і сучасність: альманах*. 2022. №2. С.30–35. URL: <https://surl.li/pclwwh> (дата звернення: 17.04.2025)
24. Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995 р. № 32/95-ВР:станом на 01.01.2022 URL:<https://surli.cc/gbctkl> (дата звернення: 08.04.2025)
25. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21.09.1999 р. № 1068-XIV:станом на 15.11.2024 URL: <https://surl.lu/dlcmzz> (дата звернення: 08.04.2025)
26. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI :станом на 08.04.2025 URL: <https://surl.li/smxdrs> (дата звернення: 02.05.2025)
27. Про затвердження Примірного порядку організації міжнародних і всеукраїнських професійних, студентських та учнівських мистецьких конкурсів: Постанова Каб. Міністрів України від 03.09.2014 р. № 395. URL: <https://surli.cc/ochwprw> (дата звернення: 08.04.2025)
28. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI :станом на 06.10.2024 URL: <https://surl.li/dkigic> (дата звернення: 08.04.2025)
29. Про музей та музейну справу: Закон України від 26.09.1995 р. № 249/95-ВР: станом на 10.08.2024 URL: <https://surl.li/gxqtjd> (дата звернення: 08.04.2025)

30. Про схвалення Програми «Інвестиційний імідж України»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 477-р (Кабінет Міністрів України). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://surl.li/qaijbe> (дата звернення: 19.04.2025)
31. Ржевська Н.Ф. Культурна дипломатія України: сучасний стан та перспективи. Міжнародні відносини. 2018. №2. С.18-19. URL: <https://surl.li/ywzbtck> (дата звернення: 17.04.2025)
32. Розумна О.П. Культурна дипломатія України: стан, проблеми , перспективи. Київ НСД, 2016. 53 с.
33. Сайт фестивалю «Книжковий Арсенал». URL: <https://book.artarsenal.in.ua/> (дата звернення: 07.05.2025)
34. Сікачовський А.В. Напрями публічно-культурної дипломатії міністерства закордонних справ Південної Кореї. *Київський університет культури*. 2024. С. 81–83. URL: <https://surl.li/nmdsvn> (дата звернення: 06.04.2025)
35. Стецько В. Таїна Пінзеля: мистецький альбом. Київ: Грані-Т, 2012. 320 с.
36. Урядовий портал . «Імідж України сьогодні залежить від зусиль культурної дипломатії, – заступник Міністра культури». Оpubліковано 15.12.2014 , URL: <https://surli.cc/kpygpk> (дата звернення: 04.05.2025)
37. Художники подякували Мінкульту за його повну відсутність на Венеційській бієнале. *Українська правда. Життя*. Оpubліковано:12.05.2015.URL: <https://surl.li/vkleef> (дата звернення: 04.05.2025)
38. Чечель О.Ю. Формування іміджу держави на міжнародній арені. Інвестиції: практика та досвід. №10. 2016. С. 82–86. URL: <https://surl.lu/upmxbk> (дата звернення: 02.04.2025)
39. Шевченко Н. Інструменти просування національних інтересів України у сучасних геополітичних та глобалізаційних умовах. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія «Публічне управління та адміністрування»*. 2021. Т.1. №1. С. 19–23. URL: <https://surl.lu/qubwzz> (дата звернення: 10.04.2025)

40. Шкурко М. Культурна дипломатія під час війни. *Україна дипломатична*. № 24. 2024. С. 741-749. URL: <https://surl.lu/vyuois> (дата звернення: 17.04.2025)
41. Ясюк Т. Культурна дипломатія у міжнародних комунікаціях України. *Knowledge, Education, Law, Management*. №4. 2023. С. 144-149 URL: <https://surl.li/vbuegp> (дата звернення: 15.04.2025)
42. Abulafia D. *The Great Sea: A Human History of the Mediterranean*, Penguin Books, 2011. 368 p.
43. Amnesty International. Qatar: World Cup of Shame. 2022. URL: <https://surl.li/xhvxuh> (дата звернення: 25.04.2025)
44. Ash M.G. From Hitler's Professors to Goethe's Institutes: German Cultural Diplomacy after 1945. *Central European History*. № 35. 2002. 217-258 p.
45. Bailyn, S. On American Public Diplomacy in the Post-Cold War Era. *Scientific and theoretical almanac Grani*. №24. 2021. 77-82 p. URL: <https://doi.org/10.15421/1721111>
46. Barghoorn F.C. *The Soviet Cultural Offensive. The role of Cultural Diplomacy in Soviet Foreign Policy*. Princeton, 1960. 353 p.
47. Bhutto F. How Turkish TV is taking over the world. 2019. URL: <https://surli.cc/sdzrij> (дата звернення: 10.04.2025)
48. Brand Finance. *Global Soft Power Index 2023*. London:Brand Finance. 2023. URL: <https://surl.li/ycnnkh> (дата звернення: 27.04.2025)
49. BrandFinance. *Global Soft Power Index 2020*. URL: <https://surl.lu/leqdzz> (дата звернення: 17.04.2025)
50. BrandFinance. *Global Soft Power Index 2021*. URL: <https://surl.lu/ihpwdr> (дата звернення: 17.04.2025)
51. BrandFinance. *Global Soft Power Index 2022*. URL: <https://surl.lu/bxtmkl> (дата звернення: 17.04.2025)
52. BrandFinance. *Global Soft Power Index 2023*. URL: <https://surl.lu/yjlreh> (дата звернення: 17.04.2025)
53. BrandFinance. *Global Soft Power Index 2024*. URL: <https://surl.li/mgrxmu> (дата звернення: 17.04.2025)

54. BrandFinance. Global Soft Power Index 2025. URL: <https://surl.li/ivtfou> (дата звернення: 17.04.2025)
55. Campus France. Rapport d'activité 2023 (Annual Report 2023). *Paris: Campus France*. 2023. URL: <https://surl.li/fakkkm> (дата звернення: 05.04.2025)
56. Cannes Film Festival Official Awards of the 72nd Festival de Cannes. 2019. URL: <https://surl.li/admkjl> (дата звернення: 03.04.2025)
57. Carlos R.S. Milani. Atlas Da politica externa brasileira. Instituto Brasileiro de Relações Internacionais, 2014. 136 p.
58. Cauter D. The Dancer Defects: The Struggle for Cultural Supremacy During the Cold War. Oxford University Press, 2003. 896 p.
59. Cull N.J. K-pop and Korean Public Diplomacy: The Rise of BTS and the Korean Wave. Routledge Handbook of Public Diplomacy, 2nd ed., 2020. 335p.
60. Cummings M.K. Bloomer D. Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey. Centre for Arts and Culture. Washington. DC, 2003. 120p.
61. Do Vale Novais. B. Caminhos trilhados, horizontes possíveis: um olhar sobre a diplomacia cultural do estado brasileiro no período de 2003 a 2010. Salvador: Universidade federal da bahia instituto de humanidades, 2013. 258 p.
62. Edinburg international festival. URL: <https://www.eif.co.uk/> (дата звернення: 09.05.2025)
63. Eurovision. URL: <https://eurovision.tv/> (дата звернення: 06.05.2025)
64. Festival de Cannes. URL: <https://www.festival-cannes.com/en/> (дата звернення: 09.05.2025)
65. Grincheva N. The Past and Future of Cultural Diplomacy. *International Journal of Cultural Policy*. № 30. 2023. 172–191 p. URL: <https://surl.lu/bnummg> (дата звернення: 17.03.2025)
66. Hart J. Strategic influence: Public diplomacy, counterpropaganda, and political warfare. Cornell University Press, 2021. 312 p. URL: <https://doi.org/10.7591/cornell/9781501761355.001.0001>

67. Hartig F. Chinese Public Diplomacy: The Rise of the Confucius Institute. Routledge, 2020. 206 p.
68. Helsinki International Artist Programme Ukraine Solidarity Residencies Programme. 2022. URL: <https://surl.li/inhjz> (дата звернення: 19.03.2025)
69. Higgins A. Viktor Orban's Hungary Tests Europe's Tolerance for Autocracy. The New York Times. 2023. URL: <https://surl.li/oesuyk> (дата звернення: 07.05.2025)
70. Huijgh E. The Public Diplomacy of Emerging Powers: Part 1. International Studies Review, Vol. 18, 2016. 35 p.
71. Iriye A. Cultural Internationalism and World Order. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1997. 272 p.
72. Keohane R. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton University Press, 1984. 290 p.
73. Keohane R. International Institutions: Two Approaches. International Studies Quarterly. 1988, 396 p.
74. Kim M. The Rising Soft Power of South Korea and Its Geopolitical Implications. Journal of Asian Cultural Studies. №15. 2022. 45-67 p. URL: <https://surli.cc/vnxowd> (дата звернення: 05.05.2025)
75. MOFA. Public Diplomacy. 2024. URL: <https://surl.li/sfyqgv> (дата звернення: 03.04.2025)
76. Müller M. The FIFA World Cup: The Politics of Sport and Identity. Routledge, 2010. 224 p.
77. Morgenthau H. Politics Among Nations, 1948. 387 p.
78. Nye J.S. Power in the Global Information Age. Routledge, 2004. 288 p.
79. Nye J.S. Robert O. Keohane. Power and Interdependence. Longman, 1977. 368p.
80. Nye J.S. Soft Power After Ukraine. Project Syndicat. 2022. URL: <https://surli.cc/goodha> (дата звернення: 19.04.2025)
81. Nye J.S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004. 288 p.
82. Nye J.S. The Benefits of Soft Power. New York: Public Affairs, 2008. 257 p.

83. Nye J.S. The Future of Power. PublicAffairs, 2011. 256 p.
84. So T.M. The Soft Power & Diplomatie Culturelle: culture totale vs culture globale. Tobelem, Jean- Michel. Collection Gestion de la culture et du secteur non lucratif. Paris: Editions de l .Harmattan, 2008. 240 p.
85. The Guardian. Turkey's TV dramas are political – and the west is buying them. 2020. URL: <https://surl.li/ocgdwk> (дата звернення :17.03.2025)
86. Todd E. The French Exception. Faber & Faber, 2001. 274 p.
87. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Department of Economic and Social Affairs. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda> (дата звернення: 03.05.2025)
88. Ukrainska institutet i Sverige. URL: <https://surl.li/zljggo> (дата звернення: 29.04.2025)
89. UNESCO. «Memory world». URL: <https://surl.li/xkkunt> (дата звернення: 23.04.2025)
90. UNESCO.Cutting Edge. From standing out to reaching out: cultural diplomacy for sustainable development. 2022. URL: <https://surl.li/jvzylv> (дата звернення: 23.04.2025)
91. Waltz K. International Politics Is Not Foreign Policy. Security Studies, 1976. 251p.
92. Wendt A. Social Theory of International Politics. Cambridge University Press, 1999. 429 p.
93. Wood J. History of International Broadcasting, Vol. 1. London: IET Press, 2000. 247 p.